

INDRUKKEN

van den Hoofdredacteur

Oogst

7931

buiten met graagte opgesnoven, de longen vullend met zuivere voorjaarslucht....

Nu? De vogels stil geworden. Nergens het zingen of fluiten der gevederden in de vrije natuur. Vaal loover. Gele blaren. Vuile boomen. Gore struiken. Overal stof. En in de plaats van duizend-bloemenschoon en -bloemengeur, asters en nog eens asters, distels, bruin en paars, paddestoelen, rood en geel....

En toch — menig gewas heeft eerst nu zijn vollen groei bereikt, is eerst nu zijn hoogtepunt van bloei genaderd. De groote gele peren, de mooie roode appels, de vele vruchten in volle rijpheid, — ge vindt ze eerst in den herfst, beschenen door de gulden September- en Octoberzonnestrallen.

„God doet groeien.”

Zie, dat wordt alom gepredikt in dezen tijd. De ontwikkeling van de vrucht is duidelijk waarneembaar.

Als er nu maar ooren zijn om de stem van den Prediker te hooren.

Zie, dat wordt alom aanschouwd in dezen tijd. De vruchten op den arbeid worden ruimschoots geplukt.

Als er nu maar oogen zijn om dankbaar op te merken, wat de Schepper weer heeft gedaan.

Oogst is het tot vollen bloei en rijpheid komen van het gezaaide en geplante en natgemaakte.

Ook op het gebied van den geest.

Wie in zijn denken Gods Woord kiest als licht des levens, komt straks tot vollen bloei. 't Is eerst een uitbarsten, een uitjubelen, een bruisen en gisten. Maar straks is het een volgroeien, een vrucht dragen.

Ook hierbij is het echter: „God doet groeien.”

Wij kunnen zaaien en planten en natmaken. Maar God geeft den wasdom.

Oogst maakt blij; stemt tot lof.

Laat het zoo zijn bij ons allen.

En laat ons, genietend van de vruchten, die God gaf en geeft op vroegeren arbeid, weer ijverig voortarbeiten tot het verkrijgen van nieuwen oogst onder 's Heeren zegen.

En daarbij God bidden om arbeiders.

Arbeiders om uit te strooien.

Maar arbeiders ook, om tijdig den oogst binnen te halen.

DE NIEUWE DAG

Een verhaal uit de dagen der Hongaarsche Commune
door L. PENNING

1)

Nadruk verboden

HOOFDSTUK I. Gisting

Ze stonden daar te wachten op het perron van het groote spoorstation. Er had dezen dag geen zon geschinen boven Budapest, en ze zou heden ook niet meer schijnen boven de schitterende koningsstad. Zware wolken legerden zich boven den Gellértheuvel en boven de paleizen aan deze zijde van den Donau.

Het was reeds diep in den namiddag, en een groep burgers stond daar met elkander te praten, wachtend op den trein met verlofgangers, die aanstonds zou binnenkomen.

Alexander Hollán was een van die groep burgers. 't Was een man van middelbaren leeftijd, en als hij sprak, dan luisterden de anderen. Want hij was een man van gezag; hij bekleedde een hooge staatsbetrekking, en als hij sprak, dan was zijn woord wèl doordacht. Hij was een man met een bezonken oordeel, en daarom luisterde men naar hem met aandacht.

Hij stond bekend om zijn blijmoedig, opgewekt karakter; en hij zoowel als zijn vader waren populair. Men sprak gemeenlijk van de beide Holláns; het waren burgers, waar Budapest trotsch op kon zijn.

Heden werd de blijmoedige trek op zijn gelaat gemist. Het was bewolkt — was het de weerkaatsing van de droeve wolken, die zich boven de Hongaarsche hoofdstad legerden?

Het was iets anders; het was de donkere toekomst, die haar schaduw wierp op zijn voorhoofd.

„Daar is de trein!” riep een jonge man, niet ouder dan achttien jaren, die vlak naast Hollán stond. Hij droeg de uniform van huzarenvaandrig; Nikolaas Dobsa was zijn naam.

Hollán schudde het hoofd. „Die is 't niet,” zeide hij; „dat is een gewone boemeltrein.”

Er waren weinig passagiers in den trein; uit een coupé eerste klas stapten twee heeren; zij kwamen langs de groep, en de eene reikte Hollán de hand.

„Is er iets bijzonders voorgevallen in Budapest vandaag?” vroeg hij.

Het was een opmerkelijke vraag. Men leefde bij den dag; iedere dag kon het brengen.

Wat kon het brengen?

Dat wist men niet. Het was het onbestemde, het vage, dat we angstig verwachten. Wat het zal zijn, weten we niet, maar het is het ontzagwekkende, dat bij zware crisissen, als een monster uit de diepte, uit den afgrond plotseling kan oprijzen.

De anderen kenden dien voornamen vreemdeling met dat vriendelijke, innemende gezicht niet, maar zijn naam was dikwijls genoemd. Louis Navay heette hij; als voorzitter van het Hongaarsche Parlement had hij bewijzen afgelegd van zijn vooruitstrevenden geest. Zijn horizon was wijd en ruim; hij was de vriend der arbeiders, en als philanthroop had hij zijn sporen verdiend.

De vriend, die hem vergezelde, was de burgemeester van Mako, en zij beiden zouden verscheurd worden door het monster, dat plotseling te voorschijn zou schieten uit de diepte, uit den afgrond.

Navay had haast. Er werden eenige woorden gewisseld; toen spoedden beide vrienden naar den uitgang, om de electriche tram te nemen, maar vlak bij dien uitgang botsten zij tegen twee verdacht uitzieende individuen aan. Er was opzet in 't spel; dat begreep Navay wel.

„Een beetje kalm aan!” zei Navay, „zie, waar je loopt!”

„Moei je met je eigen zaken!” was het grove antwoord; „de tijd, om voor de aristocraten in het stof te kruipen, is voorbij.”

Het was een kleine kerel met een misvormden rug en een gemeen gezicht, die deze woorden sprak, en Hollán, die het heele geval had gezien, vertelde aan de anderen, dat de man Czerny heette.

„Czerny heet die kerel; 't is nog wel een Hongaar; hij ruide de matrozen van onze oorlogsvloot op.”

„En nu komt hij hier, om met zijn kameraad de verlofgangers op te ruien,” voegde er de jonge vaandrig aan toe. „Ik ken hem wel, dien Joseph Pogány; 't is ook zoo'n muiter van onze vloot. 't Is een Jood, en hij lijdt aan hoogmoedswaanzin.”

„Spreek niet zoo luid!” waarschuwde Hollán.

„Ze mogen 't gerust hooren, de vlegels! Ik ben niet bang voor hen.”

Zoo sprak de vaandrig. Het was het jonge, onstuimige Hongaarsche bloed, dat hem zoo deed spreken.

Hollán zweeg; zwaarder hingen de wolken op zijn voorhoofd. De onbeschofte houding dezer beide muiters was een teeken des tijds; het hellende vlak was het; het proletariaat scheen uit zijn slaap ontwaakt, om een dreigende houding aan te nemen. Hij had het tot zijn schrik vandaag reeds herhaalde malen opgemerkt.

(Wordt vervolgd)

Verloren, verloren geploegd en gezaaid — Als God in de voren geen zegen laat gaan.

7898

— ZEE —

oooo

O zee, zee, zingende zee,
voer m' in stille droomen mee
op uw wiegelende golven,
onder bruischend schuim bedolven,
zachtkens op en neder deinen,
in uw meetloos diep verdwijnen,
sluim'ren in uw eenzaamheid,
die u mijne ziel benijdt;
Vrede van uw stille sfeeren
wekt een nieuw en schoon begeeren
om te leven en te zijn
and'ren groot, mijzelven klein.
Zee, zee, zingende zee,
in uw zangerig lied ruischt wondere vree,
als de hemel slechts kan geven
in een menschen zieleleven;
'k zie, in zoeten droom verloren,
die geen wereld kan verstoren,
droom van 't eens volmaakt geluk,
vrij van alle zondendruk,
't heilig, heerlijk, zalig leven,
dat mij God alleen kan geven!

H. W. R.

ALICE NAHON

I

Toen ik haar gedichten las, dacht ik aan de etsjes en etsen van Nieuwenkamp, die in het Prentenkabinet van het Rijksmuseum tentoongesteld waren.

Het is verwonderlijk, wat deze kunstenaar met een paar lijnen doen kan. Met enkele streepjes en krasruitjes maakt hij een wereldje; op een stuk of wat vierkante centimeters pent hij vergezichten: landschapjes met een wolkenhemel er boven; stukken stad, zuiver in de perspectief en de belichting. Nieuwenkamp geeft stemming met een paar pennetrekjes.

En toen ik haar gedichten las, dacht ik aan Van Daalhoff, den knappen schilder, over wien Hallema zoo'n interessante studie schreef in Elseviers Maandschrift.

Van Daalhoff geeft stil werk. Tafereeltjes, waar avondlicht op speelt; schemerige buurtjes; groezelige huisjes: er bij een pomp, alles belicht door zwakstralende lantaarn.

Dat zien — zoo'n leeg avondstraatje, een grachtje met een steenen brug en dan — zegt Hallema — lezen in Gorters Mei:

„In huis was 't donker, maar de stille straat
Vergaarde schemer; aan de lucht blonk laat
Nog licht, er viel een gouden blanke schijn
Over de gevels in mijn raamkozijn.”

En dan van dien jongen, die

„dwaald' over de bruggen, op den wal
van 't water langzaam gaande, overal
Als 'n jonge vogel fluitend, onbewust
Van eigen blijheid om de avondrust.”
Geen wonder, dat „een hand, die 't venster sloot,
Talmde een pooze, wijl de jongen floot.”

Van Daalhoff en Gorter.

De een brengt ons bij den ander.

Alice Nahon.

Ik moet denken aan Nieuwenkamp. Zij streept haar zinnnetjes als deze etsen zijn lijntjes op het kleine vlak.

Ik moet denken aan Van Daalhoff. Ze schildert de avondwereld en haar droomen in die wereld: haar mooie

en haar sombere en stil brandt in dat wereldje het kaarsje van haar hoop. Haar poëzie is als een duister plekje in een hoekje van een plantsoen; in 'tmidden een mooi bloempje: witte krans met gouden hart.

Teer is alles bij Alice Nahon, haar poëzie is als haar leven: teer....

Maar ik moet nog om een andere reden aan Van Daalhoff denken.

Hallema zegt, dat deze schilder de dingen ziet, als dragers van herinneringen aan menschelijk leven.

Denk het u even in.

Zoo'n hoekje met huisjes — zoo'n hofje met bloemrandjes om grasperken — zoo'n kerkje in de sneeuw: de ruiten licht, de toren donker — zoo'n interieurtje van eenvoudige woning: een tafel en een stoel; een zingende waterketel en een tikkende klok — alles dragers van herinneringen aan menschelijk leven.

Alles heeft er een plaats in brokken geschiedenis: van oude menschen, die het leven kennen met zijn lief en zijn leed — van kinderen, die spelen met poppen en knikkers — van koozende paartjes, die met rein-lachende oogen verblijven — van menschen in de volle kracht, die denken en zorgen en werken....

Van Daalhoff ziet alle ding als drager van herinnering aan het leven.

Maar hoor nu Alice:

Ze zingt van rozen, die troosten moeten een lijdende ziel — van de zon, die heur haren verguldt — van de paarse hei, die haar zoo gaarne ziet in wit of rose — van kindjes, die alles goed maken met hun vriendelijke lachjes — van menschenoogen, die zouden kunnen weenen, maar die lachen, om de anderen geen zeer te doen — van den avond, die het daggebeuren langs haar heen trekken doet — van mysterieuze zonnebloemen — van 't verre dorpke in de hei — van kleuters op klompen en van zusters op sloffen — van de kleine wereld in het slaapvertrek en van de groote wereld van Vlaanderen met vragen en wenschen en eischen — van eene wiegekindeke, dat pas schreien kan en van Gezelle, den meester der Vlaamsche tale en alles draagt ook voor haar herinnering aan het leven.

In de verzen ligt de schoonheid, die ze zag in het leven. Ligt de vreugd en de smart van haar eigen ziel, van haar jonge ziel, haar meisjesziel.

Haar zuchtende ziel, die bidt om geluk, om liefde, om blijheid. Ze voelt zich zoo jong en ze ziet met kunstenaarsoog in de wereld om haar en in de wereld in haar. En dan zingt ze van die werelden en ze vraagt liefde.

Toch anders vraagt ze die dan Hélène Swarth, die de liefde ziet als onbereikbaar ideaal. Voor Alice is ze niet onbereikbaar. Ze vindt haar zelve onbereikbaar voor de liefde, die haar zoekt. Ze opent haar hart in haar verzen. Ze zoekt menschen, die naar haar willen luisteren. Ze wil met ze wandelen door het leven.

Ik zie haar bij die rozen, die haar zijn als een lachje door haar leed. Ze kreeg ze van een kind van 't vrije leven en ze wil hem vergeten. Want zij hoort niet meer in 't vrije leven. Ze schreit bij haar rozen. En de angst van haar leven doet weer hijgen de borst.

Er zijn tijden geweest, waarin dit meisje het ergste vreesde. Haar ziel vol idealen en in haar een stem, die fluisterde van illusies.

Haar bloeide het leven open als de bloem, die ze bezong. En ze heeft gehuppeld als de vogeltjes, wier liedjes ze heeft genoten. Zij, zelf een blomme, bloeiend in 't zonnelicht, op het veld verheven — sierlijk pronkend, maar krachteloos en teer.

Een liefde- en schoonheidzoekende ziel in een broos lichaam.

A. L. V. H.

De portretteliché werd welwillend afgestaan door de Uitgevers van haar dichtbundels „Vondelingskens,” en „Op zachte voorzoekens.”

7928

LEIDENS REDDING

Men was in groot verdriet
Want eten wasser niet,
En 't volck van honger schreyden.
Ten laetst Godt nedersiet
En sondt deur dese Vliet
Broot, spijs en dranck in Leyden.

L die laatste dagen van Herfstmaand in vijftienhonderd vier en zeventig!

't Liep met Leiden nu elken dag, elk uur op 't laatst, en 't historisch voorbeeld van Khartoum onder generaal Gordon heeft nog in de laatste halve eeuw bewezen, hoe 't ontzet, wekenlang voorbereid en vlak bij de voltooiing gebracht, toch nog enkele uren te laat kan zijn.

Letterlijk was dat ook hier bijna 't geval.

Zóó zelfs, dat, toen eindelijk op dien onvergetelijken Octoberdag de Geuzenvloot water peilde en opvoer, Boisots grootste vrees was, dat hij voor een genómen stad komen zou....

De menschen in Leiden werden weggeráápt.

Door honger, pest en uitputting.

Ze wisten, hoe dichtbij de verlossing was. De kondschappers gingen heen en weer, en zoo wisten ze ook, dat thans niets wat gedaan of beproefd worden kon, achterwege bleef. Dat de Geuzen brandden van verlangen, om zich met den vijand te meten, en dat de Prins, hoewel nog zwak, den 24^{en} September zelf op de vloot was geweest, om alles in oogenschouw te nemen.

Wonderlijk, zooals „Vader Willem" 't vertrouwen had! Daar waren in Leiden mopperaars; daar waren buiten

Leiden betweters, die ál maar vroegen of dan die vloot nu letterlijk *niets* kon doen om 't ontzet te bevorderen....

Maar toen Oranje op de vloot was geweest, en zijn volle goedkeuring geschonken had aan alles wat verricht was, verstomden de bedillers en keerde 't stil vertrouwen terug.

Al wat kón, was geschied. Leiden had gedaan wat mogelijk was. De Prins en de Geuzen insgelijks.

Nú was het wachten op den Heere God, die redt uit den hoogsten nood.

En de vromen, al zóngen ze niet, omdat geen klank over de droge lippen wilde, en 't hart al te zeer geprangd was, ze zaten nu neer en wachtten in de stemming van het:

„Doch gij, mijn ziel! het ga zoo 't wil,
Stel u gerust, zwijg Gode stil;
Ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken!
Hij is mijn rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek; Zijn macht is groot:
Ik zal noch wankelen, noch bezwijken.”

En dag op dag lag daar de Geuzenvloot, wachtend op water....

Och, goed beschouwd, scheelde 't maar zoo'n kleinigheid, maar dát juist was die laatste dagen de grootste beproeving!

We zullen niet véél aardrijkskundigen uitleg geven.

Trouwens, een enkele aanwijzing is voldoende.

Op de kaart ziet men Leiderdorp en Soeterwoude. Beide plaatsen waren zwaar versterkt, en konden eerst na fellen strijd op de Spanjaarden veroverd worden.... gesteld al, dat de weinige honderden Geuzen daartoe in staat zouden zijn!

Aan die ongewisse kans mocht Leiden niet worden gewaagd.

De eenige weg voerde over het land tusschen beide

dorpen in.... en op dat land, almeê 't hoogste hier uit den omtrek, stond gemiddeld *één voet water*....

En *twee voet* had de Geuzenvloot noodig.

Eén enkele voet water scheelde het maar!

Den 28^{en}, toen de Prins op bezoek kwam, was 't stil, zacht, aangenaam herfstweer, gelijk den vorigen dag, en den daaraan voorafgaanden, en gelijk dagen terug....

Hoe schooner weer, hoe somberder gelaat!

Maar den 29^{en} kwam er hoop.

Zoals dat na een langen, schoonen nazomer gebeuren kan, kwam ineens *de kentering*.

Dikke, zwarte wolken paktten zich samen.

De wind nam toe en rimpelde het water.

De wind huilde en floot door 't najaarsloof.

De wind, de storm sloeg woest om zich heen; den eersten dag hard, den tweeden feller nog, den derden met onweerstaanbaar geweld!

Eerst uit het Noordwesten. En toen met de maanwisseling ook 't springtij kwam, waarop de bevaren schippers hun stille hoop hadden gebouwd, de storm weer naar 't Zuiden uitschoot, en het in de rivieren opgestuwde tijwater den terugloop vele uren lang belette, *toen* steeg het water met het uur, toen rees het met de minuut, toen kwam de Geuzenvloot vlot, — toen was de weg naar Leiden gebaad!

Den 1^{en} October waren de negen duimen water, waarop de schepen zoo lang hadden gelegen en gewacht, tot acht-en-twintig aangezwollen, en toen werd ook geen minuut meer getalmd.

Tegen middernacht, van 1 op 2 October, ging de vloot voorwaarts, nu regelrecht op Leiden af.

't Moet in dien woeligen nacht een spookachtig gezicht zijn geweest, die Geuzenvloot, die in een breede slagorde voortvoer: aan weerszijden de galeien, de kanonnières met de brandende lont bij 't geschut, en in 't midden de platboomde schuiten met bootsvolk en levensmiddelen.

Eén hindernis was er nog tusschen Leiden en de Vloot — kon *die* genomen worden, dan stroomde straks 't water tot dicht bij de stad. Dwars in den weg lag de eenigszins verhoogde Kerklaan nog.

Men kan niet anders getuigen dan dat de Spanjaarden, zolang ze *grond* voelden, hun soldatenplicht rondom Leiden hebben volbracht.

Die gansche laan was met schildwachten bezaaid.

Aan de uiteinden hield de vijand sterke troepenafdeelingen gereed, om te kunnen inspringen, wáár de aanval maar geschieden zou. Zelfs waren de Spanjaarden met roeibootten op 't water, om de manoeuvres van de Geuzenvloot van vlak nabij te bespieden en te kunnen rapporteeren.

Maar 't Zeeuwsche bootsvolk was hier in zijn element.

Water, dras of land, — 't was hun ál gelijk.

Zij stonden er als bij moeder thuis!

Als sprinkhanen, die zich door niets lieten tegenhouden, sprongen ze te water, op 't land, op den weg, wáár ze maar vasten voet vonden, en binnen 't half uur was de Kerklaan hún. In 't midden wierpen de schansgravers naar twee kanten versterkingen op; naar rechts en links werden de opdringende Spanjaarden, die op zoo smallen weg van hun overmacht niet het minste voordeel hadden, teruggedreven, en de weg zelf, op 's Prinsen raad, met voetangels en klemmen bezaaid, die een afdoende verdediging vormden.

Onderwijl werd, tusschen de opgeworpen hulpschansen in, de Kerklaan doorgegraven. De storm raasde voort, het water klotste en gutste met kracht door de opening, — 't was ál muziek in de ooren van den Geus. En als 't op 2 October vól dag is, vaart de gansche vloot door de dijksgaten heen; de weg naar Leiden ligt open; alleen: die ééne schans, Lammen, ligt nog tusschen de benarde stad en de verlossende vloot! Want vlak tegen de stad áán loopt het land zóó op, dat 't water het nóg niet bedekt; er is slechts één weg, de vaart van Soeterwoude naar Leiden, breed en diep en volkomen geschikt..... maar door de sterke Lammerschans, met 300 man en zware kanonnen bezet, absoluut afgesloten.

Lammen móést dus genomen worden.

En Boisot had weinig geschut.... en 't richte op dat dobberend water zoo slecht.... Hij schreef dienzelfden 2en October nog een brief aan den Prins, dat hij nog maar 'n half uur van de stad af was, maar dat hij niet wist, hoe Lammen onschadelijk moest worden gemaakt...

Doch de Heere God wist het wèl!

Zijn verschrikking zou thans over 's Lands vijanden zijn.

Valdez, die tot 't laatst toe had stand gehouden; die den strijd om de Kerklaan van dichtbij had gevolgd; die den aftocht uit Soeterwoude, die daarop volgde, persoonlijk had geleid, — Valdez vond, dat 't nu genoeg was.

Hij voelde er niets voor, om zijn troepen als muizen te laten verdrinken. En nog aan den avond van 2 October ontving kapitein Berger, die in Lammen 't commando had, van Valdez schriftelijk bevel, om af te trekken naar Leiderdorp en verder op.

Het is nu Zondagmorgen, den 3en October....

Een dikke, koude mist hangt over het veld.

De Leidenaars, die nu weten, hoe nabij 't ontzet is, zenden vrijwilligers uit, om te trachten 't paalwerk te verwijderen, waarmee de vijand de Vliet buiten de stad heeft versperd.

Lammen zal 't ongetwijfeld willen beletten....

Maar Lammen zwijgt; geen schot, geen woord, alles is doodstil!

Heeft de bezetting zich in hinderlaag gelegd? of is ze.... wèg?....

'n Jongen, die 's nachts een en ander had opgemerkt, dat op een aftocht wijzen kon, wil 't voor enkele guldens gaan onderzoeken; hij nadert Lammen, verdwijnt er in, komt dan weer te voorschijn, zwaait met de muts!.....

Nu rijst Leiden uit haar ellende overeind!

Nu is er muziek in 't hart, een danktoon op de lippen.

En als even buiten Lammen de eerste Leidenaars de voorste schepen ontmoeten, die voorzichtig kwamen aangeroeid, wijl ook zij die stille schans hadden mistrouwd, dan is 't eerste oogeblik 't hart te vol, dan dat het zich luide uiten kon!

't Was in Leiden „een zonderling groote vertroosting en verwondering over de wonderbare verlossing.“

Even buiten de Koepoort, aan de Vlietbrug, stond de burgerij; een iegelijk, die zich er nog heensleepten kon. Vele uitgeteerde gedaanten, wien honger en kommer op 't gelaat te lezen stond. En mild werden ze gevoed.

En toen stroomde het volk naar de kerk!

Diep was men onder den indruk: De Heere der heirscharen, die zee en storm gebiedt, had den vijand verschrikt en deze verlossing teweeggebracht.

Groote ontroering greep de schare aan, luisterend naar de treffelijke predikatie van den eenig overgebleven leeraar, zich neerbuigend in gebed en dankzegging, lofzingend Hem, die hun alle gevaar deed ontkomen: „Verlossend hun te goeder uur!“

's Middags kreeg de Prins te Delft de tijding onder de prediking en deed haar van den kansel aflezen, onder groote blijdschap. Want „Leiden gered, was Holland behouden.“

Den dag daaraan was Oranje zelf in Leiden, en verbleef er tien dagen, om op alles goede orde te stellen.

„Wij hopen,“ schreef hij in die dagen, „dat deze overwinning nog meer winst zal opleveren.“

Dát heeft zij, door de goede hand Gods over ons, ook werkelijk gedaan.

Méér dan Holland bleef behouden: de zeven vrije landen, al te gaar!

P. BR.

VARIA IN BETREKKING TOT HET BELEG EN ONTZET VAN DE SLEUTELSTAD.

Wiens hart is zoo verstaald, wiens ziel is zoo verstaand,

Die van bewondering niet bij 't zien van Leiden weent?

Baldeus hadde geroemt, dat men lichter de sterren van 't firmament mette handen soude afrucken, dan de Belegherde Stadt te verlossen ende te ontsetten.

INDRUKKEN

van den Hoofdredacteur

Oogst

7931

buiten met graagte opgesnoven, de longen vullend met zuivere voorjaarslucht....

Nu? De vogels stil geworden. Nergens het zingen of fluiten der gevederden in de vrije natuur. Vaal loover. Gele blaren. Vuile boomen. Gore struiken. Overal stof. En in de plaats van duizend-bloemenschoon en -bloemengeur, asters en nog eens asters, distels, bruin en paars, paddestoelen, rood en geel....

En toch — menig gewas heeft eerst nu zijn vollen groei bereikt, is eerst nu zijn hoogtepunt van bloei genaderd. De groote gele peren, de mooie roode appels, de vele vruchten in volle rijpheid, — ge vindt ze eerst in den herfst, beschenen door de gulden September- en Octoberzonnestrallen.

„God doet groeien.”

Zie, dat wordt alom gepredikt in dezen tijd. De ontwikkeling van de vrucht is duidelijk waarneembaar.

Als er nu maar ooren zijn om de stem van den Prediker te hooren.

Zie, dat wordt alom aanschouwd in dezen tijd. De vruchten op den arbeid worden ruimschoots geplukt.

Als er nu maar oogen zijn om dankbaar op te merken, wat de Schepper weer heeft gedaan.

Oogst is het tot vollen bloei en rijpheid komen van het gezaaide en geplante en natgemaakte.

Ook op het gebied van den geest.

Wie in zijn denken Gods Woord kiest als licht des levens, komt straks tot vollen bloei. 't Is eerst een uitbarsten, een uitjubelen, een bruisen en gisten. Maar straks is het een volgroeien, een vrucht dragen.

Ook hierbij is het echter: „God doet groeien.”

Wij kunnen zaaien en planten en natmaken. Maar God geeft den wasdom.

Oogst maakt blij; stemt tot lof.

Laat het zoo zijn bij ons allen.

En laat ons, genietend van de vruchten, die God gaf en geeft op vroegeren arbeid, weer ijverig voortarbeiten tot het verkrijgen van nieuwen oogst onder 's Heeren zegen.

En daarbij God bidden om arbeiders.

Arbeiders om uit te strooien.

Maar arbeiders ook, om tijdig den oogst binnen te halen.

DE NIEUWE DAG

Een verhaal uit de dagen der Hongaarsche Commune
door L. PENNING

1)

Nadruk verboden

HOOFDSTUK I. Gisting

Ze stonden daar te wachten op het perron van het groote spoorstation. Er had dezen dag geen zon geschinen boven Budapest, en ze zou heden ook niet meer schijnen boven de schitterende koningsstad. Zwarte wolken legerden zich boven den Gellértheuvel en boven de paleizen aan deze zijde van den Donau.

Het was reeds diep in den namiddag, en een groep burgers stond daar met elkander te praten, wachtend op den trein met verlofgangers, die aanstonds zou binnenkomen.

Alexander Hollán was een van die groep burgers. 't Was een man van middelbaren leeftijd, en als hij sprak, dan luisterden de anderen. Want hij was een man van gezag; hij bekleedde een hooge staatsbetrekking, en als hij sprak, dan was zijn woord wèl doordacht. Hij was een man met een bezonken oordeel, en daarom luisterde men naar hem met aandacht.

Hij stond bekend om zijn blijmoedig, opgewekt karakter; en hij zoowel als zijn vader waren populair. Men sprak gemeenlijk van de beide Holláns; het waren burgers, waar Budapest trotsch op kon zijn.

Heden werd de blijmoedige trek op zijn gelaat gemist. Het was bewolkt — was het de weerkaatsing van de droeve wolken, die zich boven de Hongaarsche hoofdstad legerden?

Het was iets anders; het was de donkere toekomst, die haar schaduw wierp op zijn voorhoofd.

„Daar is de trein!” riep een jonge man, niet ouder dan achttien jaren, die vlak naast Hollán stond. Hij droeg de uniform van huzarenvaandrig; Nikolaas Dobsa was zijn naam.

Hollán schudde het hoofd. „Die is 't niet,” zeide hij; „dat is een gewone boemeltrein.”

Er waren weinig passagiers in den trein; uit een coupé eerste klas stapten twee heeren; zij kwamen langs de groep, en de eene reikte Hollán de hand.

„Is er iets bijzonders voorgevallen in Budapest vandaag?” vroeg hij.

Het was een opmerkelijke vraag. Men leefde bij den dag; iedere dag kon het brengen.

Wat kon het brengen?

Dat wist men niet. Het was het onbestemde, het vage, dat we angstig verwachten. Wat het zal zijn, weten we niet, maar het is het ontzagwekkende, dat bij zware crisissen, als een monster uit de diepte, uit den afgrond plotseling kan oprijzen.

De anderen kenden dien voornamen vreemdeling met dat vriendelijke, innemende gezicht niet, maar zijn naam was dikwijls genoemd. Louis Navay heette hij; als voorzitter van het Hongaarsche Parlement had hij bewijzen afgelegd van zijn vooruitstrevenden geest. Zijn horizon was wijd en ruim; hij was de vriend der arbeiders, en als philanthroop had hij zijn sporen verdiend.

De vriend, die hem vergezelde, was de burgemeester van Mako, en zij beiden zouden verscheurd worden door het monster, dat plotseling te voorschijn zou schieten uit de diepte, uit den afgrond.

Navay had haast. Er werden eenige woorden gewisseld; toen spoedden beide vrienden naar den uitgang, om de electriche tram te nemen, maar vlak bij dien uitgang botsten zij tegen twee verdacht uitzieende individuen aan. Er was opzet in 't spel; dat begreep Navay wel.

„Een beetje kalm aan!” zei Navay, „zie, waar je loopt!”

„Moei je met je eigen zaken!” was het grove antwoord; „de tijd, om voor de aristocraten in het stof te kruipen, is voorbij.”

Het was een kleine kerel met een misvormden rug en een gemeen gezicht, die deze woorden sprak, en Hollán, die het heele geval had gezien, vertelde aan de anderen, dat de man Czerny heette.

„Czerny heet die kerel; 't is nog wel een Hongaar; hij ruide de matrozen van onze oorlogsvloot op.”

„En nu komt hij hier, om met zijn kameraad de verlofgangers op te ruien,” voegde er de jonge vaandrig aan toe. „Ik ken hem wel, dien Joseph Pogány; 't is ook zoo'n muiter van onze vloot. 't Is een Jood, en hij lijdt aan hoogmoedswaanzin.”

„Spreek niet zoo luid!” waarschuwde Hollán.

„Ze mogen 't gerust hooren, de vlegels! Ik ben niet bang voor hen.”

Zoo sprak de vaandrig. Het was het jonge, onstuimige Hongaarsche bloed, dat hem zoo deed spreken.

Hollán zweeg; zwaarder hingen de wolken op zijn voorhoofd. De onbeschofte houding dezer beide muiters was een teeken des tijds; het hellende vlak was het; het proletariaat scheen uit zijn slaap ontwaakt, om een dreigende houding aan te nemen. Hij had het tot zijn schrik vandaag reeds herhaalde malen opgemerkt.

(Wordt vervolgd)

Verloren, verloren geploegd en gezaaid — Als God in de voren geen zegen laat gaan.

7898

— ZEE —

oooo

O zee, zee, zingende zee,
voer m' in stille droomen mee
op uw wiegelende golven,
onder bruischend schuim bedolven,
zachtkens op en neder deinen,
in uw meetloos diep verdwijnen,
sluim'ren in uw eenzaamheid,
die u mijne ziel benijdt;
Vrede van uw stille sfeeren
wekt een nieuw en schoon begeeren
om te leven en te zijn
and'ren groot, mijzelven klein.
Zee, zee, zingende zee,
in uw zangerig lied ruischt wondere vree,
als de hemel slechts kan geven
in een menschen zieleleven;
'k zie, in zoeten droom verloren,
die geen wereld kan verstoren,
droom van 't eens volmaakt geluk,
vrij van alle zondendruk,
't heilig, heerlijk, zalig leven,
dat mij God alleen kan geven!

H. W. R.

ALICE NAHON

I

Toen ik haar gedichten las, dacht ik aan de etsjes en etsen van Nieuwenkamp, die in het Prentenkabinet van het Rijksmuseum tentoongesteld waren.

Het is verwonderlijk, wat deze kunstenaar met een paar lijnen doen kan. Met enkele streepjes en krasruitjes maakt hij een wereldje; op een stuk of wat vierkante centimeters pent hij vergezichten: landschapjes met een wolkenhemel er boven; stukken stad, zuiver in de perspectief en de belichting. Nieuwenkamp geeft stemming met een paar pennetrekjes.

En toen ik haar gedichten las, dacht ik aan Van Daalhoff, den knappen schilder, over wien Hallema zoo'n interessante studie schreef in Elseviërs Maandschrift.

Van Daalhoff geeft stil werk. Tafereeltjes, waar avondlicht op speelt; schemerige buurtjes; groezelige huisjes: er bij een pomp, alles belicht door zwakstralende lantaarn.

Dat zien — zoo'n leeg avondstraatje, een grachtje met een steenen brug en dan — zegt Hallema — lezen in Gorters Mei:

„In huis was 't donker, maar de stille straat
Vergaarde schemer; aan de lucht blonk laat
Nog licht, er viel een gouden blanke schijn
Over de gevels in mijn raamkozijn.”

En dan van dien jongen, die

„dwaald' over de bruggen, op den wal
van 't water langzaam gaande, overal
Als 'n jonge vogel fluitend, onbewust
Van eigen blijheid om de avondrust.”
Geen wonder, dat „een hand, die 't venster sloot,
Talmde een pooze, wijl de jongen floot.”

Van Daalhoff en Gorter.

De een brengt ons bij den ander.

Alice Nahon.

Ik moet denken aan Nieuwenkamp. Zij streept haar zinnnetjes als deze etsen zijn lijntjes op het kleine vlak.

Ik moet denken aan Van Daalhoff. Ze schildert de avondwereld en haar droomen in die wereld: haar mooie

en haar sombere en stil brandt in dat wereldje het kaarsje van haar hoop. Haar poëzie is als een duister plekje in een hoekje van een plantsoen; in 'tmidden een mooi bloempje: witte krans met gouden hart.

Teer is alles bij Alice Nahon, haar poëzie is als haar leven: teer....

Maar ik moet nog om een andere reden aan Van Daalhoff denken.

Hallema zegt, dat deze schilder de dingen ziet, als dragers van herinneringen aan menscheijk leven.

Denk het u even in.

Zoo'n hoekje met huisjes — zoo'n hofje met bloemrandjes om grasperken — zoo'n kerkje in de sneeuw: de ruiten licht, de toren donker — zoo'n interieurtje van eenvoudige woning: een tafel en een stoel; een zingende waterketel en een tikkende klok — alles dragers van herinneringen aan menscheijk leven.

Alles heeft er een plaats in brokken geschiedenis: van oude menschen, die het leven kennen met zijn lief en zijn leed — van kinderen, die spelen met poppen en knikkers — van koozende paartjes, die met rein-lachende oogen verblijven — van menschen in de volle kracht, die denken en zorgen en werken....

Van Daalhoff ziet alle ding als drager van herinnering aan het leven.

Maar hoor nu Alice:

Ze zingt van rozen, die troosten moeten een lijdende ziel — van de zon, die heur haren verguldt — van de paarse hei, die haar zoo gaarne ziet in wit of rose — van kindjes, die alles goed maken met hun vriendelijke lachjes — van menschenoogen, die zouden kunnen weenen, maar die lachen, om de anderen geen zeer te doen — van den avond, die het daggebeuren langs haar heen trekken doet — van mysterieuze zonnebloemen — van 't verre dorpke in de hei — van kleuters op klompen en van zusters op sloffen — van de kleine wereld in het slaapvertrek en van de groote wereld van Vlaanderen met vragen en wenschen en eischen — van eene wiegekindeke, dat pas schreien kan en van Gezelle, den meester der Vlaamsche tale en alles draagt ook voor haar herinnering aan het leven.

In de verzen ligt de schoonheid, die ze zag in het leven. Ligt de vreugd en de smart van haar eigen ziel, van haar jonge ziel, haar meisjesziel.

Haar zuchtende ziel, die bidt om geluk, om liefde, om blijheid. Ze voelt zich zoo jong en ze ziet met kunstenaarsoog in de wereld om haar en in de wereld in haar. En dan zingt ze van die werelden en ze vraagt liefde.

Toch anders vraagt ze die dan Hélène Swarth, die de liefde ziet als onbereikbaar ideaal. Voor Alice is ze niet onbereikbaar. Ze vindt haar zelve onbereikbaar voor de liefde, die haar zoekt. Ze opent haar hart in haar verzen. Ze zoekt menschen, die naar haar willen luisteren. Ze wil met ze wandelen door het leven.

Ik zie haar bij die rozen, die haar zijn als een lachje door haar leed. Ze kreeg ze van een kind van 't vrije leven en ze wil hem vergeten. Want zij hoort niet meer in 't vrije leven. Ze schreit bij haar rozen. En de angst van haar leven doet weer hijgen de borst.

Er zijn tijden geweest, waarin dit meisje het ergste vreesde. Haar ziel vol idealen en in haar een stem, die fluisterde van illusies.

Haar bloeide het leven open als de bloem, die ze bezong. En ze heeft gehuppeld als de vogeltjes, wier liedjes ze heeft genoten. Zij, zelf een blomme, bloeiend in 't zonnelicht, op het veld verheven — sierlijk pronkend, maar krachteloos en teer.

Een liefde- en schoonheidzoekende ziel in een broos lichaam.

A. L. V. H.

De portretteliché werd welwillend afgestaan door de Uitgevers van haar dichtbundels „Vondelingskens,” en „Op zachte voorzoekens.”

7928

LEIDENS REDDING

Men was in groot verdriet
Want eten wasser niet,
En 't volck van honger schreyden.
Ten laetst Godt nedersiet
En sondt deur dese Vliet
Broot, spijs en dranck in Leyden.

L die laatste dagen van Herfstmaand in vijftienhonderd vier en zeventig!

't Liep met Leiden nu elken dag, elk uur op 't laatst, en 't historisch voorbeeld van Khartoum onder generaal Gordon heeft nog in de laatste halve eeuw bewezen, hoe 't ontzet, wekenlang voorbereid en vlak bij de voltooiing gebracht, toch nog enkele uren te laat kan zijn.

Letterlijk was dat ook hier bijna 't geval.

Zóó zelfs, dat, toen eindelijk op dien onvergetelijken Octoberdag de Geuzenvloot water peilde en opvoer, Boisots grootste vrees was, dat hij voor een genómen stad komen zou....

De menschen in Leiden werden weggeráápt.

Door honger, pest en uitputting.

Ze wisten, hoe dichtbij de verlossing was. De kondschappers gingen heen en weer, en zoo wisten ze ook, dat thans niets wat gedaan of beproefd worden kon, achterwege bleef. Dat de Geuzen brandden van verlangen, om zich met den vijand te meten, en dat de Prins, hoewel nog zwak, den 24^{en} September zelf op de vloot was geweest, om alles in oogenschouw te nemen.

Wonderlijk, zooals „Vader Willem" 't vertrouwen had! Daar waren in Leiden mopperaars; daar waren buiten

Leiden betweters, die ál maar vroegen of dan die vloot nu letterlijk *niets* kon doen om 't ontzet te bevorderen....

Maar toen Oranje op de vloot was geweest, en zijn volle goedkeuring geschonken had aan alles wat verricht was, verstomden de bedillers en keerde 't stil vertrouwen terug.

Al wat kón, was geschied. Leiden had gedaan wat mogelijk was. De Prins en de Geuzen insgelijks.

Nú was het wachten op den Heere God, die redt uit den hoogsten nood.

En de vromen, al zóngen ze niet, omdat geen klank over de droge lippen wilde, en 't hart al te zeer geprangd was, ze zaten nu neer en wachtten in de stemming van het:

„Doch gij, mijn ziel! het ga zoo 't wil,
Stel u gerust, zwijg Gode stil;
Ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken!
Hij is mijn rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek; Zijn macht is groot:
Ik zal noch wankelen, noch bezwijken.”

En dag op dag lag daar de Geuzenvloot, wachtend op water....

Och, goed beschouwd, scheelde 't maar zoo'n kleinigheid, maar dát juist was die laatste dagen de grootste beproeving!

We zullen niet véél aardrijkskundigen uitleg geven.

Trouwens, een enkele aanwijzing is voldoende.

Op de kaart ziet men Leiderdorp en Soeterwoude. Beide plaatsen waren zwaar versterkt, en konden eerst na fellen strijd op de Spanjaarden veroverd worden.... gesteld al, dat de weinige honderden Geuzen daartoe in staat zouden zijn!

Aan die ongewisse kans mocht Leiden niet worden gewaagd.

De *eenige* weg voerde over het land tusschen beide

„GRAAF VAN OXFORD”

N een, zoo iets zou hiér te lande onmogelijk zijn!
Gedachtig aan 't gezegde van „le ridicule qui tue,” — iemand maakt zich 't snelst onmogelijk, als hij zich, in de oogen der menschen dan altijd, belachelijk maakt. 't Hangt samen met het karakter van het Nederlandsche volk, waarover Fruin zijn schitterend artikel indertijd schreef: dat karakter met al wat er vlak en alledaagsch, ja plat in is, — met het roerend-schoone ook, dat zelfs in den nederigsten stand soms tot uiting komt.
Piet Nolting indertijd kreeg den „Nederlandschen Leeuw.”

Hij was, geloof ik, twaalf jaar Kamerlid geweest. En al heeft men in dat tijdsverloop nog geen twaalf zinnen gezegd, zooals enkele Kamerleden tijdens hun Kamerleven, al duurde 't zóó lang niet, overkomen is, dan is men, wás men ten minste, in Nederland een „Leeuw” waard.

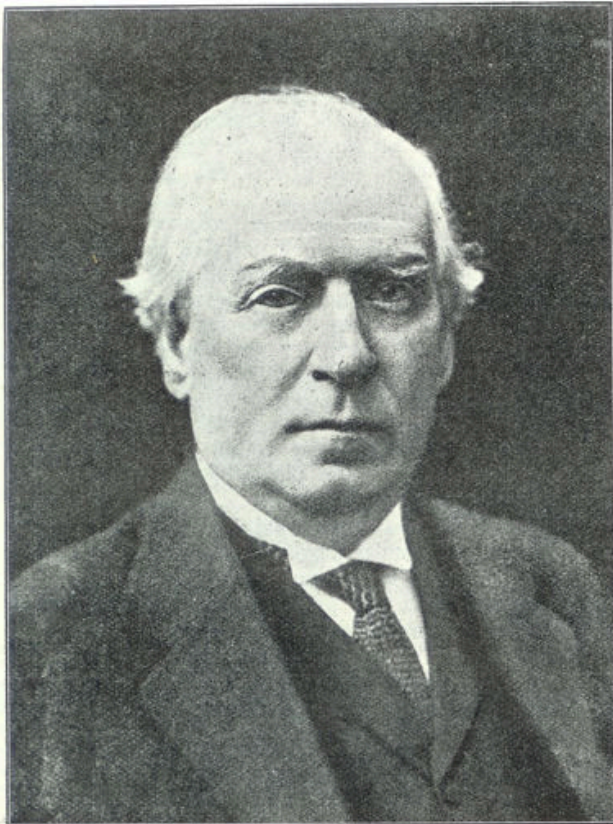
Zóó kreeg indertijd ook Piet Nolting zijn „grootte beest” thuis, niet, als Michiel Adriaansz. de Ruijter zijn „olifant,” uit *verdienste*, maar laat ons zeggen uit *gewoonte*.

Hijzelf zal 't geval meer vermakelijk dan eervol gevonden hebben. „Piet van den Dijk,” die een „Leeuw” thuis krijgt! Tenminste zijn vrouw kreeg last, om 't „zaakje” op de bovenste plank van de linnenkast zuinig te bewaren.

En men zag Piet in zijn hemdsmouwen bij 't buffet of joviaal groetend op den Haarlemmerdijk, maar zónder „Leeuw.”

Nu is dat natuurlijk het uiterst uiterste.

Al worden na Koninginnedag eens wat glossen gemaakt op den „lintjesregen,” een vorstelijke onderscheiding *blijft* nog altijd in veler oog een begeerlijk goed.

En met name, wanneer de benoeming de morele instemming heeft van het volk, dan wordt ze nog gaarne als een kostelijk eerbetoon erkend.

Maar veel verder moet 't niet gaan.

Stel u eens voor, dat op voordracht van het tegenwoordig kabinet de heer Mr. Marchant tot graaf van Deventer werd benoemd, of idem de heer H. Colijn door een opvolgend kabinet, waarin hij geen zitting had, tot burggraaf van de Haarlemmermeer, dan zouden, vermoed ik, die heeren zelf daar wel 't minste mee ingenomen zijn.

En dus zou zulk een benoeming vanzelf wel achterwege blijven, volgens den geestigen regel, onlangs in den Amsterdamschen Raad gesteld, dat men iemand niet tegen zijn zin gelukkig maken moet.

Verheffing in den adelstand heeft bij ons zelden plaats.

De republikeinsche eenvoud en de historische traditie werken hier na, en 't karakter des volks valt er bij.

En toen in de achttiende eeuw de „koningen van Holland” en de „keizers van Amsterdam,” de hoogmogende regenten Huijdecoper en Vellenbloter en Kruijdemán en dergelijke, zich ook in den náám wel wilden onderscheiden van het plebs, versmáadden zij den adellijken titel, gelijk de kale landjonkers van Gelderland dien voerden en de edelen van Holland, die *zij* om hun politieke macht hadden gebracht, — zij kochten een heerlijkheid, waar ze een koningin van Frankrijk of Engeland te gast ontvangen konden en noemden zich voortaan Huijdecoper van de Slangevégt, of iets dergelijks.

Doch 't wordt de hoogste tijd, dat ik, als eenmaal Willem III, doch zonder vloot en met de meest vrede-lievende bedoelingen, naar Engeland oversteek, — waar ook *hij* in 1689 een „graaf van Oxford” vond, gelijk die titel na zooveel jaren thans is herleefd.

Die van tóén was 'n echte Whig.

Net als Mr. Asquith, de nieuwe, van thans, voorzoover men deze tijden met elkaar vergelijken kan.

Die van 1689 stond in Den Haag, al vóór de tocht naar Engeland ondernomen werd, op Prins Willems lijstje van betrouwbaren, en hij wás het, volkomen! Hij werd zelfs een der vurigste voorstanders van de verheffing van Willem III op den troon der Stuarts.

Die van nú is jarenlang Harer Majesteits eerste staatsdienaer geweest en is thans nog de leider van Harer Majesteits kleinste, maar ook „meest loyale” oppositie.

In Engeland is een dergelijke verheffing gewóón.

Zij moge wellicht thans bij de uiterste Linkerzijde spot vinden, ze is nog steeds in overeenstemming met het eigenaardig karakter van het Engelsche volk, dat zulk een sonderling mengsel is van democratische ideeën en oer-oude instincten en traditiën, die tot ver in de Middeleeuwen hun wortelen slaan.

En niemand, die het Asquith misgunt.

Tegenstanders heeft hij vele, vijanden geen.

Zijn logika kon vlijmend scherp zijn, vernietigend; bitter en wondend was zijn woord nooit.

Ik kán me voorstellen, dat, wanneer na langen, taaien parlementairen strijd een Engelsch minister 't niet meer houden kon en zijn Sédan vond, hij 't liefst aan Asquith zijn degen gaf.

De gravenkroon wordt hem na een welbestede leven op 't hoofd gezet.

Goed bekeken, hij heeft er géén gezicht voor.

Met goedigen zelfspot zou hij als Potgieter kunnen zeggen: „Toch maar een burgerman!” maar het vermoeden is niet zoo dwaas, dat hij meer zag op de eer, die hem toekomt, en op den rustigen zetel in het Hoogerhuis, dan op het kroontje, dat hij nu bovenaan zijn brievenhoofd kan laten drukken.

Want het peerschap brengt Asquith vanzelf in 't Hoogerhuis.

Wilde hij werkelijk ook de *parlementaire* leider in 't vaak zoo woelige Lagerhuis zijn, dan moest er hier of daar 'n plaats voor hem *open* worden gemaakt, en „men” zegt, dat de eens zoo machtige liberale partij in Engeland nog slechts over één beslist *vasten* zetel

beschikt, — het district van Lloyd George, en die kon natuurlijk voor den grijzen leider moeilijk opstaan.

De overgang naar 't Hoogerhuis lost al deze moeilijkheden op. De 72-jarige Asquith blijft in de politiek, blijft het erkende hoofd der liberale partij, maar vond een rustige plaats, en Lloyd George kan de aanvoerder zijn in 't Lagerhuis.

Misschien dat om dezelfde redenen in de vorige eeuw „the grand old man,” Gladstone, tot in den grijzen ouderdom elke standverheffing weigerde.

Zijn politieke tegenstanders zouden wel gaarne op zulk een wijze den Christen-staatsman, die nog op 70-jarigen leeftijd den „bloedigen sultan” op zijn troon sidderen deed, hebben onschadelijk gemaakt, en koningin Victoria bood hem in een eigenhandig schrijven op de meest vleierende wijze de gravenkroon aan, maar Gladstone was niet te bewegen. Met kostelijken, koninklijken humor schreef hij H. M. terug, dat ná het ontvangen van zulk een brief, dien hij voor zijn nageslacht bewaren zou, geen hooger eer hem meer wedervaren kon en hij dus voor den titel zelf bedankte.

Of soms ook de Christen Gladstone geen gravenkroon dragen wilde op deze zelfde aarde, waarop zijn Heiland de doornenkroon was op de slapen gezet?

't Zou ons van Gladstone niets verwonderen...

Eeuwige waarde alleen heeft de kroon, waarmee de hemelsche David eenmaal al zijn geestelijke helden uit genade begiftigen zal.

P. BR.

Winst en Verlies

Behalve het geërfde heeft de mensch ook nog een verworven karakter. Men zou het een aanpassings-karakter kunnen noemen, want het wordt verworven door de inwerking van de buitenwereld op de persoonlijkheid, of, wat hetzelfde zeggen wil, door aanpassing aan deze. Hier komen de omgeving, de arbeid, het beroep, de ervaring, het levenslot en vóór alles de opvoeding in aanmerking. Het verworven karakter is dáárom zoo gewichtig, omdat het — meer nog dan het geërfde karakter — de geestelijke physionomie van den mensch, d. w. z. zijn doen en laten, zijn gewoonten, ja zelfs voor een groot deel zijn denken en gevoelen, beheerscht en bepaalt. Naar dit verworven karakter pleegt men den mensch te beoordeelen. Maar toch is de verhouding van verworven karakter tot geërfd karakter eigenlijk dezelfde als van boom tot wortel. Het verworven karakter ontspruit uit het geërfde karakter, evenals de boom uit den wortel ontspruit en uit den wortel zijn voedsel trekt. Of liever: door den wortel zijn voedsel trekt. Dikwijls zal het verworven karakter in zijn vorming en ontwikkeling overeenkomen met de onzichtbare en verborgen natuur van het geërfde karakter. Dat zijn dan de harmonische naturen, de naturen uit één stuk, konsekvent in het goede, konsekvent in het kwade. Nog vaker ontwikkelt het verworven karakter zich evenwel in een richting tegenovergesteld aan die van het geërfde.

Dan komen af en toe bij gewichtige besluiten of bij gebeurtenissen, die de hartstochten doen opbruisen, schrille tegenstellingen voor den dag, die den onvoorbereiden toeschouwer en dikwijls ook den handelenden persoon zelf verrassen.

„Hoe is het mogelijk, dat *hij* dat doet?” vraagt men zich verbaasd af. Dat komt dan, doordat bij zulke gelegenheden ook het geërfde karakter, dat de fondeering van het verworven karakter toch eigenlijk is, bloot komt. Waar de mensch zich in zijn ware natuur toont, zien we dan wel af en toe precies het tegenovergestelde verschijnen van wat we verwacht hadden. Dus zien wij den menschenvriend liefdeloos en den beminnelijken man grof, of ook wel den spotter ernstig en den koelen mensch deelnemend worden. Hoe vaak komt het niet voor, dat we in het diepst onzer ziel, in den grond van ons hart, over de verijdeling van een plan blij zijn, terwijl we er toch nog pas met al onze kracht voor gewerkt hebben. Dat is dus het geval, wanneer zulk een plan uit oppervlakkige neiging en onvoldoende argumentatie is voortgekomen en het in zijn verwezenlijking in conflict komt met de onbewuste strevingen van ons eigenlijke wezen. Ook wat wij berouw noemen is in den grond der zaak niet anders dan de smartelijke ervaring van den tweespalt tusschen de begane handeling en ons eigen „beter ik.”

Voor al Freud heeft over deze diepere dingen veel geschreven. De diepte-psychologie heeft veel licht verspreid over tot nu toe onverklaarbare dingen. Het conflict belicht de diepte-psychologie. En het conflict is voor den meer oppervlakkigen beschouwer juist het raadselachtige. Vuilt zegt, dat wij twee personen met ons omdragen: Onze eigen, echte persoonlijkheid, en onze tentoonstellings-persoonlijkheid, d. w. z. wat wij onze omgeving te zien geven en gaarne willen laten zien. En hij merkt terecht op, dat voor vele menschen dit tentoonstellings-persoonlijkheidje eigenlijk het eenige is. Zij bekommeren zich niet om wat ze zijn, maar alleen om wat ze schijnen. Deze twee loopten niet geheel en al, maar toch voor een goed deel, evenwijdig met het geërfde en het verworven karakter. Bij ernstige menschen, die ernst gemaakt hebben met hun zielecultuur, zeker niet, maar bij het groote publiek toch zeker wel.

Schijn-persoonlijkheden kunnen we elken dag weer om ons zien. Menschen voor wie de schijn meer belang heeft dan het wezen. Maar hij, die oprecht gearbeid heeft aan zijn eigen ziel en die onder de leiding des Geestes zich gesteld heeft en gestreden heeft tegen het kwaad, dat telkens weer opborrelde, die zichzelf niet gespaard heeft, maar met ernst, als voor Gods aangezicht, ook heeft gewied in eigen hart, die heeft toch in zijn verworven karakter iets anders verkregen, dan een schijn-persoonlijkheid. En die heeft ook geleefd voor zijn nakomelingschap. Want zeker is het verworven karakter ook dáárom van zooveel belang, omdat het door de nakomelingschap als geërfd karakter kan worden verkregen. De grotere of kleinere waarschijnlijkheid van de overdracht hangt af van de mate van zijn kracht en stevigheid. Bij krachtige, energieke naturen is daarom de waarschijnlijkheid, dat het verworven karakter kan worden vererfd, grooter dan bij stille en in zichzelf gekeerde. Dit schijnt ook de oorzaak te zijn, waardoor helaas de ervaring moet leeren, dat ondeugden eer dan deugden worden geërfd. De ondeugd treedt stormachtiger, krachtiger en dringender, grijpt den mensch met groote kracht aan en laat diepere indrukken na in de ziel, dan de deugd, die het grootst is in zelfverloochening.

Wanneer we daarbij denken aan het geërfde karakter, „in zonden ontvangen en geboren,” dan behoeven we ons niet af te vragen, waarom het kwade lichter wortel schiet in een mensch, en ook in een menschengeslacht, dan het goede.

En dan behoeven we ons ook niet af te vragen, hoe groot wel de verantwoordelijkheid is, die wij, ouders en opvoeders, ook in ons eigen leven hebben te dragen voor onze kinderen.

D.

Een Volksverteller met het Penseel

EDUARD VON GEBHARDT †

„Ziet ge den geest, die op deze gezichten ligt?”
Dat is het woord van een Duitsch theoloog, die over dezen zéér Duitschen schilder geschreven heeft.

Men behoeft theoloog nòch Duitscher te zijn om dit woord te kunnen beamen. We mòeten zelfs naar deze gezichten zien, en vooral deze gezichten beschouwen, willen we den kort geleden gestorven schilder recht doen.

Geen nood: we zien naar deze gezichten als vanzelf. En nu kan men over Von Gebhardt denken zooals men wil, maar zijn koppen trekken ons, en houden onze aandacht korter of langer geboeid.

En we beseffen, dat deze schilder vertellen kon, en wanneer we zien hòe hij vertelt, begrijpen we, dat hij bij uitstek een volksverteller geworden is.

Deze Duitscher, die vooral een schilder voor zijn protestantsche landgenooten wou zijn, spreekt in zijn werk ook tot niet-landgenooten. Zoo is dan de kring van menschen, die naar zijn geschilderde vertellingen luisteren, veel wijder geworden dan hijzelf in zijn eenvoud verwacht had.

Bezie zijn „Kloosterleerlingen” eens.

Vertelt Von Gebhardt niet?

Het is, alsof we bij het beschouwen van deze plaat heel het jeugdleven zien van deze vroeg-ernstige en toegewijde jongens.

Het staat er niet bij, maar we krijgen den indruk, dat zij hun levenstaak al gekozen hebben. Ze zullen dóór-studeeren voor geestelijke. De eenigszins zwaarmoedige, peinzende uitdrukking op het rechtsche jongensgelaat zegt het ons. Hij ziet de toekomst vóór zich. Zijn ideaal moet bereikt, daar gaat niets van af. Maar gemakkelijk is het niet; zijn toekomstige loopbaan lijkt hem even moeilijk als schoon.

Nu, in zijn jeugdijaren, zal hij hard moeten studeeren, en nu reeds wordt er meer van hem geëischt dan van andere jongens van zijn leeftijd. Maar later! Hoeveel zal hij zich ter wille van zijn ideaal moeten ontzeggen, hoe zwaar zal de roeping zijn, die hij eens te vervullen heeft. Hij zal een voorbeeld moeten zijn voor vele eenvoudigen, en een toevlucht voor beproefden. Hoe dicht zal hij bij God moeten leven om waarlijk Zijn dienstknecht te zijn!

Von Gebhardt is een protestant, maar de plicht en de verantwoording van een katholiek geestelijke heeft hij begrepen. En hij heeft gevoeld, hoe zwaar de roeping op een jongensziel wegen kan.

Straks zal de arbeid, de studie dien jongen weer in bezit nemen, hij zal zich buigen over zijn boeken en papieren, zooals zijn vriend naast hem nu doet, en, als zijn werk af is, zal hij de uren van rust en verpoozing goed weten te gebruiken; daar is hij een jongen voor. Maar ernst is hem zijn studie, zijn zelfgekozen levens-taak, dat heeft de schilder ons duidelijk doen gevoelen. Wij zien hier iets van den „geest, die op deze gezichten ligt.”

„Een Reformator.” Zoo is het tweede schilderij getiteld, dat wij hiernevens reproduceerden.

Stel u eens voor, dat er geen titel onder stond.

Stel u voor, dat ge nergens in dit tijdschrift kondt te weten komen wat dit schilderij voorstelt.

Zoudt ge het dan tòch niet weten?

Ja, ge zoudt het zien aan den geest, die ook op déze gezichten ligt.

Die man kan niet anders zijn dan een van God be-

zielde. Die man kan niet anders zijn dan een vastbesloten strijder voor een heilige zaak.

Met *die* uitdrukking op het gelaat kunnen we ons den grooten Luther voorstellen, den machtigen, strijdbaren held, wiens geest en geloof een tijdlang de aarde verlicht heeft, zóó, dat dit licht nog door deze tijden heenstraalt naar toekomstige geslachten.

Dezen geest, dit geloof, zien wij ook in Von Gebhardts „Reformator.” Zijn gelaat vertelt het ons, zijn houding, zijn handen vertellen het ons. En achter hem staat daar een vrouw, die in bezorgde aandacht bidt, terwijl *hij* in zeldzame geestkracht zijn „stellingen” tot de verblinde wereld richt en voor een wijl het gelaat omhoog heft in profetische bezinning.

Zoo lang als ge naar dit schilderij ziet, blijft de schilder vertellen. Een vertelling, die geen woorden noodig heeft.

Gebhardt heeft bij voorkeur Bijbelsche tafereelen geschilderd, en het is opmerkelijk, dat hij daarbij altijd Deutsche landschappen, Deutsche kleeding, als het kan Deutsche toestanden gebruikt.

De beelders der Vlaamsche primitieven deden hetzelfde, maar minder bewust. „Kerstmis valt in December,” dachten zij. „Dan is het winter, dan is er ijs en sneeuw.” En — zij lieten op hun schilderijen den Heiland geboren worden in een hutje, dat in een sneeuwlandschap stond. Máár, bij hen was het meest onbewust, dat zij de z.g. „locale kleur” verwaarloosden.

Gebhardt deed het bewust, en met de bedoeling, voor zijn land- en geloofsgenooten goed verstaanbaar te zijn. Het gevolg is geweest, dat hij door zijn volk inderdaad goed verstaan wèrd, en dat men met graagte naar zijn schilderijen keek.

Hoe goed bedoeld, heeft deze werkwijze veel onjuistheden en zelfs smakeloosheden ten gevolge gehad.

Onjuistheden. B.v. Lazarus staat op uit een Germaansche doodkist, die op een groote marmeren plaat rust, welke ergens tusschen veel kleinere graven op den grond ligt. Dit is geen Oostersche voorstelling (spelonk,) maar evenmin een Westersche. Blijkbaar was Von Gebhardt er al zóó tevreden mee, niet-Oostersch geweest te zijn, dat de Westersche nog al aanvechtbare situatie hem minder kon schelen.

Smakeloosheden. Op hetzelfde schilderij, de opwekking van Lazarus, komt Jezus voor in Oostersche kleeding, terwijl de menigte rond Hem de specifiek Deutsche kleeding draagt der landbevolking. Wel merkt David Koch, die den schilder bij het Deutsche volk ingeleid heeft,¹⁾ op, dat Von Gebhardts Christus-figuur niet de geijkte is, en alle geconserveerde Germaansche zoetheid mist, maar ik ben van meening, dat men die bewering noodzakelijk moet omdraaien om achter de waarheid te komen.

Als volksverteller mag Von Gebhardt er ongetwijfeld zijn, en dat hij met zijn schilderijen in vele opzichten zeer te waardeeren „spiegels der leeken” gegeven heeft, valt niet te ontkennen. Maar tevens dienen we zijn fouten wel degelijk onder het oog te zien.

Tijdsinvloeden als in hevige mate op de jongere Deutsche schilders werken, heeft Von Gebhardt niet ondergaan. Maar het is juist daardoor, dat hij in bijzonderen zin volksverteller gebleven is.

De hierbij gereproduceerde schilderstukken behooren tot zijn beste werk.

P. VAN RENSSSEN

¹⁾ Eduard von Gebhardt, Kunstverlag Albr. Dürerhaus, Berlin.

Naar de schilderij van E. von Gebhardt

KLOOSTERLEERLINGEN

AMPÈRE

¶ An Ampère als mensch heeft men wel eens gezegd: „Ampère l'homme est aussi bon que le savant était grand.”¹⁾

Bij al den roem, die hem werd toegevaaid, bleef hij ook op lateren leeftijd de eenvoudige, zachtaardige en bescheiden man.

Met een groote behoefte aan vriendschap en liefde verbond zich een diepe belangstelling voor de sociale vraagstukken van zijn tijd. De groote beginselen der Fransche revolutie hadden zijn sympathie, hij had een sterk geloof in den vooruitgang der beschaving en van de menschheid in het algemeen.

Gelukkig, dat wij ook kunnen meedeelen, dat Ampère een diep religieus gevoel had en vroom Katholiek was. Hij zelf deelt mede, dat het deelnemen aan de eerste Communie voor hem van invloed is geweest op zijn gansche leven. Van zijn geloof in God, van zijn ootmoed getuigt het volgende schoone gebed, dat hij neerschreef kort voor het overlijden zijner eerste vrouw, toen alle hoop op herstel vervlogen scheen.

„Mon Dieu, je vous remercie de m'avoir créé, racheté et éclairé de votre divine lumière et me faisant naître dans le sein de l'Eglise catholique. Je vous remercie de m'avoir rappelé à vous après mes égarements, je vous remercie de me les avoir pardonnés; je sens que vous voulez que je ne vive que pour vous afin que tous mes

¹⁾ „Ampère is als mensch zoo goed als hij groot was als geleerde.”

moments vous soient consacrés. M'ôtez vous tout mon bonheur sur cette terre? Vous êtes le maître, o mon Dieu! mes crimes m'ont mérités ces châtimens. Mais peut-être écouterez vous encore la voix de vos miséricordes: *Multa flagella peccatoris, sperantum autem in Domino misericordia circumdabit. Firmabo super te oculos meos et instruam te in via hac qua graderis.* J'espère en vous, o mon Dieu, mais je serai soumis à votre arrêt quel qu'il soit. Daignez me secourir pour qu'une vie passée dans la douleur me mérite une bonne mort dont je me sois rendu indigne. O Seigneur, Dieu de miséricorde, daignez me réunir dans le ciel à ce que vous m'avez permis d'aimer sur la terre.”¹⁾ Laat ons hopen, dat het gevoel van eigen schuld en Gods genadige vergeving, van geheele overgave aan de leiding des Almachtigen,

¹⁾ „Mijn God, ik dank U, dat gij mij geschapen en verlost hebt en dat Gij mij met Uw goddelijk licht verlicht hebt, door mij te doen geboren worden in de schoot der Katholieke kerk. Ik dank U, dat Gij mij teruggeroepen hebt na mijne afdwalingen, ik dank U, dat Gij ze mij hebt vergeven; ik voel, dat Gij wilt, dat ik alleen voor U zal leven, opdat al mijn oogenblikken U toegewijd zijn. Zult Gij mij al mijn geluk op deze aarde ontnemen? Gij zijt de Meester, o mijn God! door mijn misdaden heb ik deze tuchtiging verdiend. Maar mischien zult Gij nog acht geven op de stem Uwer goedertierenheid: „De goddeloozen hebben vele smarten, maar die op den Heere vertrouwt, dien zal de goedertierenheid omringen... Mijn oog zal op u zijn — Ik zal u leeren den weg, dien gij gaan zult.” (Ps. 32 : 10 en 81.) Ik hoop op U, o mijn God, maar ik zal mij aan Uw oordeel onderwerpen, hoe dit ook zijn moge. Help Gij mij, opdat ik door een leven van smart een goeden dood moge verdienen, dien ik mij onwaardig heb gemaakt. O Heere, goedertieren God, wil mij in den hemel vereenigen met haar, die gij mij op aarde veroorloofd hebt lief te hebben.”

INDRUKKEN

van den Hoofdredacteur

Gods onbegrijpelijke, maar zegenrijke wegen.

Dr. de Sopper heeft onlangs geschreven: „Majestueus onbegrijpelijk wogen volgt God Zijn wegen. En Zijn wegen zijn andere dan onze wegen. Hij verijdelt onze hoop. Hij stelt onze verwachtingen teleur. Hij doet onze berekeningen falen. Wat we het vurigst verlangen, valt een ander ten deel. Hij laat een slagboom vallen op onzen weg. Hij brengt ons, waar we niet wezen willen. Hij geeft ons, wat we nooit begeerlijk hebben gevonden. En wat ons het liefst is, ontnemt Hij ons. Dikwijls voordat we den tijd of de wijsheid hebben gehad er recht van te genieten.“

Het artikel, waaraan wij deze schoone en ware woorden ontleenen, werd ons toegezonden, toen we in den vreemde vertoefden, en lazen we juist op het oogenblik, dat ons de bevestiging ervan in de omstandigheden des levens treffend werd gegeven. Temidden van de wonderschoone natuur, waar alles sprak van Gods goedheid, geopenbaard in de schepping, waar alles getuigde van Zijn majesteit in de werken Zijner handen, werden we in aanraking gebracht met bittere ervaringen van menschenleed. Iemand in de kracht van zijn leven, opvoeder der jeugd, ijverig werker aan de ontwikkeling van de aan zijn zorgen toevertrouwde studeerenden, werd ver van zijn arbeid eensklaps opgeroepen. Een ander, reeds op gevorderden leeftijd, die herstel van gezondheid zocht in de milde, Zuidelijke oorden, werd plotseling ernstig ongesteld, en na weinige weken weggenomen uit een leven, waarin hij zijn krachten gegeven had in het werk, waartoe zijn God hem bekwamd had. En een weduwe, moeder van zeven kinderen, deelde ons met tranen in de oogen mede, hoe zij, zes jaar nadat haar man gestorven was, huis en hof moest verlaten, omdat de ongelooovige zoon van geloovige Roomsche ouders haar niet langer op zijn bezittingen als pachtster wilde hebben.

Is er iemand, die deze wegen Gods in overeenstemming kan brengen met Zijn onbegrijpelijke goedgunstigheid, getoond in al wat Hij schiep en onderhoudt ten behoeve der menschheid?

De God der liefde „drijft de menschen in de engte. En er is geen uitredder. Hij verstoort menschelijk geluk zonder eenig verband met menschelijke verdienste.“

En niemand kan Zijn doen begrijpen of rechtvaardigen.

Velen worden hierover verstoord. God moet doen wat zij willen. Hij moet hun voorspoed en geluk geven. Hij moet hun wenschen en begeerten vervullen en inwilligen. Doet Hij het, dan heeft Hij niet meer gedaan dan Zijn plicht is. Doet Hij het niet, dan willen ze niets meer van Hem weten, en straffen ze Hem door hun onverschilligheid en ongelooft.

Maar de groote God verandert er Zijn wegen niet om. Zijn wegen zijn anders dan die der menschen. Want Hij heeft een eigen doel. Hij wil door het leed het geweten en het hart treffen. Hij laat mislukken de beste bedoelingen, opdat men inzien zou, dat alles moet uitloopen tot eer van Zijn naam. Hij geeft geen rekenschap van Zijn daden, omdat Hij onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en onderwerping eischt.

Gelukkig wie zich laat verzoenen met God; wie leert gelooven, dat Gods doen alleen hard *schijnt*, maar het niet *is*.

De psalmist zegt, dat Gods wegd in de zee is, en Zijn voetstappen in groote wateren zijn. Maar hij voegt er de heerlijke oplossing bij: „Gij leidde Uw volk als een kudde, door de hand van Mozes en Aäron.“ Toen Israël naar de Rode Zee werd geleid, wie kon toen Gods doen verklaren? Maar even later werd de zee gekleefd; en ongedeerd, als een geordende kudde, geleid door een zorgzamen Herder, ging het volk door de hand der van God gegeven leidlieden op het droge naar de overzij der redding, op weg naar het land der belofte.

Wie waarlijk „vroom“ is, laat zich niet ongelukkig maken door Gods onbegrijpelijke wegen. Want hij weet, dat ze hooger zijn dan zijn wegen, gelijk de hemelen hooger zijn dan de aarde. Er is zulk een onmetelijke afstand tusschen ons kleine handelen en Zijn groote daden. Hij weet, dat voor wie God liefhebben alle dingen — ook de meest raadselachtige — ten goede medewerken. En hij vindt troost bij denzelfden God, die slaat, omdat het ook de God is, die de wonde heelt. Hij kent dien God niet alleen als den grooten Almachtige, maar ook als den liefhebbenden Vader in Christus. En hij ziet op het kruis, hoe het meest tegenstrijdige in het Godsbestuur de heerlijkste harmonie wordt, hoe datgene wat enkel verkeerdheid lijkt, wonderbaar ten goede wordt gekeerd.

Welk een voorrecht, als we zóó leeren berusten in Gods wegen, en, schoon onbegrepen, Hem rechtvaardigen in Zijn doen!

DE NIEUWE DAG

L. PENNING

Verhaal uit de dagen der Hongaarsche Commune

21)

Nadruk verboden

Er ging een stroom van menschen naar het parlamentsgebouw; uit de naburige straten naderden hooge ambtenaren in het zwart en officieren in velduniform.

„Wat is hier te doen?“ vroeg een oude boer van het land; „vind, kun je me zeggen, wat er hier moet gebeuren?“

Het was vader Prochaska, die al enkele dagen bij familie in Budapest was gelogerd.

Het was Ladislaus, wien hij 't vroeg.

„Ik weet het niet,“ zei Ladislaus, maar een jonge vrouw, die naast hen stond, vertelde, dat de officieren den eed van trouw zouden afleggen.

Bereden politie maakte ruimte; een militair muziekcors stelde zich op, en vliegtuigen, die boven de dichte volksmenigte kringden, wierpen handenvol stroobiljetten uit.

Prochaska raapte er eentje op, dat naast hem neer dwarrelde, en hij las: „De roemrijke Revolutie! Het volk heeft overwonnen!“

De grijsaard nam de pijp uit den mond en keek Ladislaus aan.

„Ik weet niet, van welk geloof je zijt, maar dit is de misselijkste komedie, die ik nog ooit heb beleefd. Ik weet, wat een roemrijke revolutie is — ik heb 1848 beleefd.“

Eerbiedig ontblootte Ladislaus het hoofd.

„'t Is mij een eer, iemand te mogen ontmoeten, die 1848 heeft beleefd — hoe is uw naam?“

„Prochaska; Victor Prochaska.“

De torenklok sloeg elf uur. Over het asfalt, dat glom van den regen, naderden de auto's. Er hing een grijze nevel; de wapenborden en de monumenten van vroegere koningen aan de muren van het machtige gebouw vervaagden in dien mist, en de Donau stuwde, onder dien nevelsluier, zijn gele golven zeewaarts.

De hoofden der volksmenigte bewogen zich als de toppen der boomen in het woud, als er een windvlaag over heen giert. En de halzen rekten zich uit.

Het ging om dien man daar, met den rooden band om den dikken hals, die op de hooge stoep van het parlamentsgebouw verscheen. Hij had hooge schouders en een rood gezicht; als hij lachte, verdwenen de kleine, grijze oogen geheel.

„Attentie, heeren en dames!“ riep een scherpe stem; „de Minister van Oorlog!“

De eerste Minister van Oorlog der Republiek! De spanning was groot. En de Minister sprak, Minister Linder.

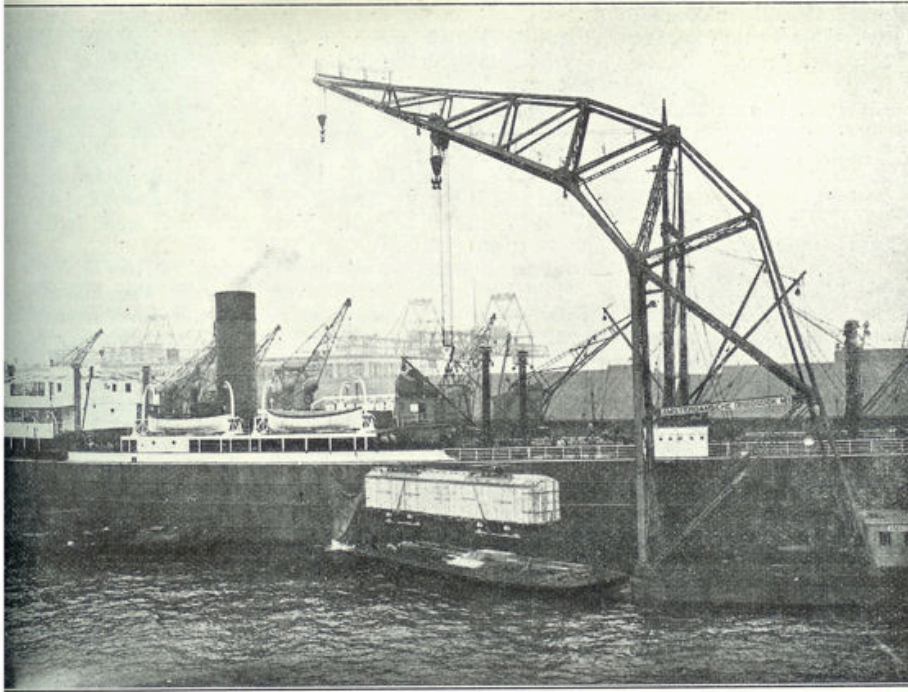
„Ik kan 't niet verstaan,“ schreeuwde een gehaide vrouw uit de heffe des volks, met de hand aan 't oor.

„Dat komt er ook heelemaal niet op aan,“ sarde een andere stem.

Er volgde een ruwe verwensching; toen was het weer stil. En de Minister sprak, met zijn hoed heen en weer zwaaiend.

Het was geen welsprekende rede; dat zou Pogány hem beter hebben geleverd; nu en dan stotterde de Minister.

„Soldaten!“ riep hij, „wij hebben trouw onzen plicht vervuld op de slagvelden; wij leden en wij streden. Wij meenden, dat de idealen, waarvoor wij

De Nederlandsche Fabrik van Werktuigen en Spoorwegmaterieel, genaamd „Werkspoor” te Amsterdam, heeft n haar werkplaatsen te Utrecht in aanbouw een aantal Electriche Motorrijtuigen voor het Departement van Koloniën welke bestemd zijn voor de Staats-spoorwegen op Java.

Deze rijtuigen, die een lengte hebben van circa 18 Meter bij een breedte van circa 2,60 Meter, en waarvan het geraamte geheel uit staal is vervaardigd, worden, compleet gemonteerd met de electriche apparaten, staande op de trucks of draalstellen, als deklust naar Indië verzonden. Zij behoeven hier dus niet gedemonteerd te worden. Tegen beschadiging gedurende het vervoer is om de rijtuigen een houten bekleding of kist aangebracht.

Op nevensstaande foto ziet men, hoe het rijtuig, dat met de kist circa 48000 K.G. weegt, door de bokkraan der Amsterdamsche Droogdok Maatschappij, aan boord wordt geheschen van het s.s. „Kangean” der Stoomvaart Maatschappij „Nederland” te Amsterdam.

H. W.

vochten, het waardig waren, omdat.... omdat...”

De volzin kwam niet ten einde. En de Minister begon maar aanstonds aan een nieuwen volzin.

„Ik, uw verantwoordelijke Minister van Oorlog, verklaar, dat deze idealen valsch waren.”

„Ik ben toch benieuwd te hooren, wat de vierhonderd officieren van 't Hongaarsche leger, hier aanwezig, daarop zullen antwoorden,” zei Ladislaus.

„Daar zal geen antwoord komen,” merkte Prochaska op; „de eer van Hongarije wordt in het slijk vertreden door de wachters van het vaderland.”

En er kwam geen antwoord. De monden van die vierhonderd officieren bleven stom....

„Er is een nieuwe orde van zaken geschapen,” galmde de Minister.

De gehaaide vrouw van zoeeven begon weer rebelsch te worden.

„Ik kan 't niet verstaan,” schreeuwde ze, met de stevige armen zwaaiend; „ik wil 't verstaan, — wat zegt die vent daar?”

„Dat jij morgen met je man in een luxe-auto zult rijden, als je nu je mond houdt.”

Een nieuwe verwensching; toen hadden de golven zich gelegd in dien hoek.

En de Minister ging voort: „Toen wij de Russen hadden verslagen in de passen van de Karpathen, was er geen sprake meer van nationale verdediging, maar wij gingen voort om te vechten voor het imperialisme.”

„Ik snap er geen snars van,” riep de vrouw uit het volk, „geen snars. Ik zie alleen maar, dat die dikke kerel op de stoep leelijke gezichten staat te trekken — wat een rommel!”

En met de forsche ellebogen driftig links en rechts stompnd, baande zij zich een weg uit het gedrang.

De Minister sprak voort, terwijl hij schrikkelijk rood werd in 't gezicht.

„Misschien valt het niet te beklagen, dat de oorlog zoo lang duurde. Wij hadden de tyrannie te verbreken

van duizend jaren. Wat mij betreft, ik wensch nooit meer een soldaat te zien.”

„Onze nieuwe Minister is boven zijn theewater,” zeide Prochaska.

„Kompleet beschonken!” zeide Ladislaus.

Prochaska sprak de waarheid, en Ladislaus sprak ook de waarheid. Men kon het lezen op het gezicht van den Minister; en zijn tong sloeg dubbel.

Hij wilde geen soldaat meer zien! En deze Minister van Oorlog was tot opperbevelhebber benoemd van 't geheele leger! Károlyi stond vlak naast den Minister, met het hoofd bevestigend knikkend. Geen soldaat meer — dat was de prediking der anarchie. En er klonk applaus op het Parlementsplein — zoo ver was men al heen.

(Wordt vervolgd)

VAN KRUISRAADSELS

Er schijnt een kruisraadselstortvloed door heel de beschaafde wereld te gaan. Zag men vroeger alleen de kinderen bezig met de opgaven uit hun tijdschrift, of aan de rubriek „Voor de Jeugd,” uit de bladen der volwassenen ontleend, thans worden die volwassenen zelf in groote getalen in beslag genomen door een spel, dat in wezen hetzelfde is, misschien wat ingewikkelder, dan wat vroeger alleen den kleinen werd voorgelegd. Het wezen is hetzelfde; immers het komt er steeds op neer, een aantal woorden te vinden, die, in goede orde boven elkaar geplaatst, niet alleen van links naar rechts, doch ook van boven naar beneden — eventueel nog in andere richtingen — bestaande woorden geven te lezen.

In de Angelsaksische landen schijnt het te zijn begonnen, het vaste land van Europa is weldra gevolgd. Adverteerders hebben het middel aangegrepen om de

WETENSWAARDIGHEDEN

Het Ijsberggevaar.

Welke groote gevaren de drijvende ijsbergen voor de scheepvaart opleveren, is voldoende bekend. In ons Blad hebben we al eens melding gemaakt van methoden, om in den mist de aanwezigheid van ijsbergen tijdig gewaar te worden, zelfs om ze op te blazen. *)

Zoals toen reeds werd opgemerkt, is een der grootste gevaren het feit, dat de ijsbergen zich onder water nog zoo ver voortzetten en aldus onzichtbare klippen vormen. Een ander gevaar ligt hierin, dat door afsmelting het zwaartepunt van de ijsmassa zich langzamerhand verplaatst, wat een plotseling kantelen tot gevolg kan hebben. Het schip, dat zich dan te dicht bij bevindt, is tot ondergang gedoemd.

De methoden, die toegepast worden, om tijdig van de aanwezigheid van ijsbergen op de hoogte te komen, berusten meest op de waarneming van de watertemperatuur. Hierbij blijft men evenwel in onwetendheid omtrent de richting, waarin zich het gevaar bevindt. De firma Zeiss te Jena, bekend om haar kijkers en andere optische instrumenten, is er in geslaagd een fijngevoelig toestel te vervaardigen, dat de richting aangeeft. Het heeft den naam van „radio-micrometer” gekregen, d. w. z. een instrument, waarmee kleine verschillen in stralingen (in dit geval warmtestralingen) kunnen worden gemeten. Het heeft dus niets met radio-telegrafie te maken, zooals de naam zou doen vermoeden.

De werking van het instrument berust op het ontstaan van de in de natuurkunde welbekende thermostroom. Als men namelijk de uiteinden van twee draden van verschillende metalen of metaallegeringen aan elkaar soldeert en de contactplaats verwarmt of afkoelt, treedt er tusschen de andere uiteinden der draden een potentiaalverschil op. Verbindt men ze door een koperdraad, dan is dat potentiaalverschil oorzaak van het ontstaan van een electrischen stroom, thermostroom geheeten. Met een galvanometer kan de sterkte daarvan worden bepaald, die afhankelijk is van het temperatuurverschil tusschen de contactplaats en de uiteinden der draden.

Om evenwel een thermostroom van eenige beteekenis op te wekken, zijn twee draden niet genoeg, maar is een zoogenaamde thermobatterij noodig. Deze bestaat uit een groot aantal achter elkaar geschakelde draden, die zigzagsgewijs zijn aangebracht, zoodat zich aan het eene uiteinde alle even, aan het andere alle oneven soldeerplaatsen bevinden. Heerscht er nu ook maar een klein temperatuurverschil tusschen de beide uiteinden van de thermobatterij, dan wordt er toch al een vrij krachtige thermostroom opgewekt. Een uitslag van den wijzer van den galvanometer verraad dan ook reeds een zeer gering temperatuurverschil.

Hiervan maakt de firma Zeiss gebruik voor haar radio-micrometer. Een thermobatterij, welke ter beveiliging tegen luchtstromingen in een luchtledigen ballon is ingesmolten, is zoodanig opgesteld, dat het eene uiteinde zich juist in het brandpunt van een hollen spiegel bevindt. Valt een bundel warmtestralen op den spiegel, dan worden deze stralen terruggekaatst naar het brandpunt, waar ze de soldeerplaatsen verwarmen; evenals bij een brandglas de zonnestralen in één punt samenkomen, waar ze een stuk papier in brand kunnen steken.

De radio-micrometer wordt aan boord van het schip langzaam rondgedraaid. Komt men juist in de richting van een ijsmassa, dan vallen er weliswaar geen warmte-

stralen op den spiegel, maar er heeft nu een afkoeling plaats, die eveneens het aanzijn geeft aan een geringen thermostroom, wat op den galvanometer is waar te nemen. Hoe dichter het schip den ijsberg nadert, hoe grooter de uitslag van den galvanometer wordt. De kapitein kent daardoor niet alleen de richting, maar heeft tevens een maat voor den afstand, waarop zich het gevaar bevindt.

Door het zeer groote aantal soldeerplaatsen, dat de thermobatterij bevat, is het mogelijk geworden een dergelijke gevoeligheid te bereiken, dat een ijsberg reeds op meer dan 10 K.M. kan worden opgemerkt. De kapitein is dus bijtijds gewaarschuwd, ook al belet mist of duisternis hem ook maar iets met het menschelijk oog waar te nemen.

NAVORSCHER.

G. L. B. te D., vraagt ons, welke betrekkingen hier te lande of in onze Oost of West er te verkrijgen zijn voor een jongen man met einddiploma Hoogere Burgerschool en diploma Boekhouden, en welke opleiding daarvoor nog noodig is. Een bepaalde keuze heeft hij niet, al noemt hij ook de journalistiek.

Wat zou het ons alleraangenaamst zijn, op den goed gestileerden en met mooie loopende hand geschreven brief een bevredigend antwoord te kunnen geven.

Betrekkingen zijn er vele, maar het aantal liefhebbers is heel wat grooter. Er zijn er, evenzoo gediplomeerd als deze werkbegeerige, die zich voor elke functie beschikbaar stellen om maar aan den slag te komen. Te Amsterdam bevonden zich onder de sollicitanten naar de betrekking van politie-agent drie met het diploma H. B. S. 5 j. c. Twee hunner werden nog lichamelijke afgekeurd. En bij een emigratie-commissie, welke vergaderingen wij, als het onderwijzers geldt, bijwonen, melden zich zelfs jonge mannen met ingenieurs-bevoegdheid aan, die te vergeefs gepoogd hadden geplaatst te worden. Ten deele komt dat ook hiervandaan, dat we geen afzet van dergelijke gediplomeerden naar Duitschland, Frankrijk en België, enz. meer hebben, sedert de wereldoorlog zulk een verstoring heeft bewerkt. Maar ook is het een gevolg van de overproductie van opgeleiden aan inrichtingen van middelbaar en hooger onderwijs. De proportiën zijn uit het oog verloren. En daarbij is de malaise gekomen, waaruit nog maar een zeer aanvanke-lijke wederverheffing te bespeuren valt.

Er is evenwel een gids voor hen, die in dezelfde ongelegenheid zijn als de steller van de vraag.

We bedoelen den „Leidraad bij Beroepskeuze naar de nieuwste officiële en naar particuliere bronnen bewerkt door J. W. van Mameren Kz., te Amsterdam. Vijfde, om- en bijgewerkte druk. Uitgave D. Mijs, Tiel.” Deze behelst: I. Onderwijs-inrichtingen, II. Betrekkingen in Nederland en Nederlandsch Oost-Indië. Telkens verschijnt daarop een supplement, welke supplementen dan in een volgenden druk worden opgenomen. Allicht is er reeds een zesde druk. Het werk is overrijk aan inlichtingen.

H. J. E.

PEPER EN ZOUT

Geschilderde Vluchtheuvels

Bij de bekende houten hammen,
Haagschen wind en Haagschen schijn
Is nu weer wat nieuws gekomen:
Schijn-vluchtheuvels, chic van lijn.

HAAGSCHE POST

*) Zie het artikel „Gevaren op zee” in Jrg. 29, blz. 480.

FRIEDRICH EBERT †

De operatie zelf was „schitterend gelukt.” Ik zeg dit zonder eenige ironie; wie een weinig verstand heeft van ziekte en gezondheid, ook zonder de speciale kennis van den arts, die weet wel dat blindedarmontsteking, die zich reeds tot buikvliesontsteking heeft uitgebreid, in negen van de tien gevallen doodlijk is.

Alleen de zeer sterke constitutie van den jongen man of vrouw, heeft hier kans en Ebert, 54 jaren oud, was de periode der eerste jeugd lang voorbij en de laatste jaren waren campagne-jaren voor hem geweest, die ook zijn lichaam niet onaangetaast zullen gelaten hebben.

Feit is, dat de artsen reeds éér hadden aangedrongen, dat hij zich in een sanatorium eens wat volstreckte rust gunnen zou; dan kon vanzelf zijn lichaam ook eens nauwkeurig in observatie genomen worden. Dat hij aan galsteenen leed, was bekend en ongetwijfeld zal hij ook wel éér reeds van de kwaal, die hem zoo snel ten grave sleepte, last hebben gehad.

Maar Ebert was er niet voor te vinden.

Vorsten, presidenten en ministers hebben eigenlijk geen tijd om ziek te zijn; zelfs bij hun ziekbed gaat vaak de behandeling der Staatszaken door. Herriot was maar net op tijd weer gezond; Branting moest reeds vóór zijn dood zijn ambt nederleggen en koning George trof reeds voorziening in een aparten regeeringsraad, tegen dat hij straks zijn gezondheidstocht varen gaat op de Middellandsche Zee.

Ebert bleef ten einde toe op zijn post.

In letterlijken zin zoolang hij kon, tot hij door nood en pijn met geweld op de operatietafel werd neergeduwd, — reeds om die trouwe plichtsbetrachting alleen verdient hij den dank van zijn volk.

„n Genie was president Ebert niet.

Al is het vrijwel onmogelijk een juiste beschrijving van een werkelijk geniaal mensch te geven, men is het toch wel over bepaalde eigenschappen eens, en die miste hij.

Maar wél behoorde hij tot de weinige, waarlijk „grooten,” onder de kinderen der menschen, — in Bijbeltaal zou men zeggen: tot de eerste en tweede drie kwam hij niet, maar onder de dertig behoorde hij wel.

Dat is op tweeërlei manier te bewijzen.

De meest omslachtige manier, die we hier niet kunnen volgen, zou zijn nauwkeurig zijn levensloop en zijn daden na te gaan.

Er is echter een korter weg.

Dat hij door zijn partij, de Deutsche S. D. A. P., mischien om te leiden wel de lastigste partij, die op den aardbodem bestaat, reeds vóór den oorlog met zeldzame eenparigheid tot hun eerste gekozen werd en dat die partij ook tijdens den oorlog zich steeds nauwer bij zijn leiding aansloot, is reeds één aanwijzing.

Dat hij van 1919, onaangezien de verschuiving onder de politieke partijen; ondanks het feit, dat zijn eigen partij aan invloed verloor en niettegenstaande een felle haat- en lastercampagne tegen hem werd gevoerd, als zelden werd gezien, tóch het vertrouwen en sympathie behield van een groote meerderheid des Duitschen volks, — is sterker aanwijzing nog.

Dat hij in en na November 1918, in een der meest woeste stormen, waarvan de geschiedenis van dat volk gewaagt, met vaste hand het roer greep, land en volk van regeeringloosheid, anarchie, bolsjewisme, zelfvernietiging redde en 't schip door de felste branding heen in behouden haven bracht, is op zichzelf reeds afdoend bewijs.

Hij begon als zadelmakersleerling . . .

Nu ja! onze De Ruyter in de touwslagerij!

En evenals deze „Michiel de Ruyter” bleef, was hij tot 't laatst toe „Friedrich Ebert,” die op waardige, maar eenvoudige wijze zijn hooge plaats innam en wien de

eer, al was dan „niet” geworden tot „iet,” niet naar 't hoofd geslagen was.

Principiëel sociaal-democraat, zeker!

Doch bij wiens baar ook wij eerbiedig 't hoofd ontblooten vanwege het goede, dat hij voor zijn vaderland heeft tot stand gebracht.

Tweeërlei is bij de baar van Ebert plicht.

Eenerzijds mogen wij ons nooit voegen naar de gewoonte, die sommigen hebben om aan de groeve niet slechts alle persoonlijk geschil, maar ook alle principiëel verschil te overbloemen, alsof de dood ook dáaraan een einde zou hebben gemaakt.

Ebert was overtuigd sociaal-democraat.

En wij danken er God voor, dat hij zelfs in 1918 verhindert heeft, dat Eberts geestverwanten, hij persoonlijk aan 't hoofd, op zoodanige wijze de macht in handen kregen, dat zij hun socialistische theorieën volledig in praktijk konden brengen, wij dit naar onze vaste overtuiging een ramp geweest zou zijn voor Duitschland en voor vele landen daaromheen.

Dat spreken we uit na den dood, zoo goed als we 't bij 's mans leven hebben gedaan.

Maar anderzijds hebben we ook dit steeds te bedenken, dat Friedrich Ebert, zoogoed als alle menschenkinderen een redelijk en zedelijk oordeelend en arbeidend schepsel is geweest, een instrument in de hand Gods en kunnen we den Heere danken voor veel, waartoe Hij dezen sociaal-democratischen president van het Deutsche Rijk heeft willen gebruiken.

Zóó moeten wij de geschiedenis bezien.

En de personen, die God in de historie gebruikt.

En waar nu de mensch, ook onder de Voorzienigheid en het Albestuur Gods, nimmer is „een stok” en „een blok,” daar zal men verstaan, hoe we óók den mensch en den staatsman Ebert dankbaar kunnen herdenken voor veel, waartoe God hem heeft gebruikt.

Dat geldt dan vooral de laatste jaren.

Toen de keizerlijk-koninklijke regeering in Duitschland en Pruisen zich den grond onder de voeten voelde wegspoelen en prins Max von Baden een laatste poging deed, om uit den grooten brand tenminste nog een democratische monarchie te redden, samenwerking zoekend

in nationalen nood met *alle* partijen, toen sloeg Ebert toe, al wás de verleiding groot, om door onthouding de *débaclé* onvermijdelijk te maken.

Toen het te laat bleek, de revolutie uitbarstte en als een bliksemvlam over heel Duitschland sloeg; toen de kronen rolden over de straat; toen de anarchie dreigde en er groote kans was, dat het Duitsche volk in één vreeselijken duivelsbrand zijn overgeschoten kracht verteren zou. . . .

Toen stelde Ebert mee zich aan 't hoofd der beweging en leidde haar, en dát is zijn aller grootste verdienste geweest, in richtige banen terug.

De oproergeest, van rechts en links, werd bedwongen. De Nationale Vergadering kwam bijeen.

Een nieuwe Grondwet werd voor 't Rijk vastgesteld.

En Ebert, tot „voorloopig” president gekozen, liet zich vinden voor den hoogsten post des Rijks en 't moet eerlijk erkend, de zadelmakersleerling van voorheen, heeft zich op de plaats der vroegere Hohenzollern weten te handhaven, zoodat binnen- en buitenland hem de hulde bracht, waarop de eerste dienaar van den Staat aanspraak heeft.

Daarvoor heeft God hem willen gebruiken.

En dát kan door ons, naar den regel hierboven genoemd, ook als zijn menschenlijke verdienste, éérsť jegens zijn vaderland, daarna óók tegenover de „landen rondom” met dankbaarheid worden erkend.

Maar bovenal prijzen we toch gelukkig den staatsman, die niet slechts door den Heere wordt gebruikt, doch die op gebogen knieën heeft leeren vragen: „Heere, wat wilt Gij, dat ik ook in het publieke en staatkundige leven doen zal?”

P. BR.

HJALMAR BRANTING †

Reeds geruimen tijd was de Zweedsche staatsman Hjalmar Branting sukkelend, werd telkens het ergste gevreesd. Totdat 24 Februari j.l. het einde kwam. Branting was een sociaal-democraat, van den hoofdschedel af tot de voetzool toe!

Man van de taktiek en 't compromis, ja! — Maar óók de man van onwankelbare beginseltrouw, die terecht door de internationale sociaal-democratie als een harer gróósten wordt betreurd.

Soms zagen we 't ánders voorgesteld.

Omdat Branting niet zelden, waar hij 't volle pond niet krijgen kon, zich voorhands met het halve tevreden stelde; omdat hij er vaak de voorkeur aan gaf, door samenwerking slechts een déél van den weg af te leggen, in plaats van in eenzame treurnis over tekort aan *eigen* kracht, bij 't *begin* van den weg te blijven nederzitten, — werd hij zélf door geestverwanten wel eens voor beginselap aangezien.

Niets was minder waar.

Indien ooit in zijn leven de omstandigheden en de mentaliteit des volks op een gegeven oogenblik ten gunste van de socialistische idee hadden samengewerkt, hij zou als bij ons Troelstra, met éven groote blijdschap, een, de grenzen des lands genaderde, Revolutie hebben binnengehaald!

Maar Branting was staatsman, geen utopist.

Hij vroeg zich af, wikte en woog, bij elke nieuwe situatie, wát méér voor zijn beginselen beloofde: oppositie over de gansche linie óf deelname aan de Regeering op een „min of meer” socialistisch program.

En bood het laatste, naar zijn meening de beste kans, dan legde hij ook al zijn persoonlijk overwicht en zijn groot gezag in de schaal, om zijn partij in *die* richting te doen medegaan.

Voor de partij is zulk een figuur een bron van kracht, maar voor hen, die de beginselen der sociaal-democratie

verwerpen, is zoo iemand de meest te duchten tegenstander. Juist omdat hij als 't moet met slechts kleine „schokken,” ja langs „lijnen van geleidelijkheid,” den „Wagen van Staat” brengt in 't socialistische spoor.

Tusschen hem en Troelstra zijn punten van overeenkomst. 't Is dan ook niet zonder reden, dat deze laatste op zijn ziekbed nog naar de pen greep, om in een warm gesteld artikel te getuigen van 't geen Branting, zijn vriend, voor de internationale sociaal-democratie is geweest.

Beiden zijn ze afkomstig uit de kringen der „bourgeoisie.”

Branting was zelfs van moederszijde van adellijke afkomst, waarin hij dus Troelstra overtrof óf bij hem ten achter stond. . . . welke van beide uitdrukkingen de juiste is, moeten de socialistische wetgeleerden maar uitmaken!

Beiden genoten een goede opvoeding. Eerst voorbereidend, later academisch eindonderwijs.

Beiden werden ze, kort ná de voltooiing hunner studiën, overtuigde aanhangers van het parlementaire socialisme, dat toen in beider vaderland nog in de windselen lag, — Troelstra echter in „arm Friesland” zelf, Branting tijdens een groote buitenlandsche reis.

Beiden hebben ze elk in hun eigen land hun partij, door trouwe helpers bijgestaan, van den grond af moeten opbouwen. Maar Branting heeft het daarin verder kunnen brengen dan Troelstra.

Die bracht het nog niet tot de 25 procent van wie bij Algemeen Stemrecht aan de bus kwamen, — in Zweden werd de helft niet ten volle bereikt, maar 't houdt er toch om en Branting nam tot driemaal toe zitting, 't zij in een zuiver socialistisch, 't zij in een „gemengd” kabinet met socialistische signatuur.

Beiden hanteerden ze als eerste en krachtigste wapen de *pers.* Vonden 't niet beneden zich, om met een weekblad te beginnen, dat weldra tot een invloedrijk dagblad werd opgevoerd.

Ze waren beiden in hun land de eerste vertegenwoordiger hunner partij in het Parlement en beider *grote* strijd was daar de verovering van het Algemeen Stemrecht.

En ongeveer tegelijkertijd, in de laatste periode hunner werkzaamheid, bewogen zij zich 't meest en het liefst op internationaal terrein.

Daarbij echter had Branting veel op Troelstra vóór; zélf op 't enger terrein der sociaal-democratie.

Branting was tijdens den oorlog, zij 't dan op gematigde wijze pro-Entente geweest; van Troelstra werd gezegd en geloofd, en er waren redenen voor, dat zijn sympathieën meer voor Duitschland waren.

Dat gaf natuurlijk een groot verschil.

Bij hen, die na den oorlog in Europa als machthebbers de lakens uitdeelden, had Brantings naam een goeden klank. Vooral in de kringen van den Volkenbond.

Geen vergadering, of hij wás er en zijn woord had groot gezag; de laatste jaren was hij dan ook lid van den Raad van dien Bond en als zoodanig heeft hij b.v. meê weten te bereiken, dat het Mesopotamisch geschil tusschen Engeland en Turkije niet met de wapenen uitgevocht werd.

Te zeggen, dat „internationale arbitrage” zijn stokpaardje was, zou onjuist zijn, — het was zijn levensideaal en als gevolg daarvan: internationale ontwapening, waarbij hij nooit voor éénzijdige ontwapening van één enkel volk heeft gepleit.

En hier ligt weer de breuk tusschen hem en ons.

Evengoed als op 't terrein der binnenlandsche staatkunde. *Zijn* ideaal heeft geen werkelijkheidsgrond.

Hij rekent met den mensch, zij 't dan met den „toekomstmensch,” zoodals hij hier op aarde *niet* is en ook *nooit* worden zal.

Met een mensch, die *goed* is en slechts *naastenliefde* kent, die geen Verlosser, doch slechts zelfvolmaking noodig heeft, — op „vermolmden palen” wilde ook hij oprichten een grootsche toekomst-maatschappij.

De vreeselijke misrekening der sociaal-democratie.

P. BR.

INDRUKKEN

van den Hoofdredacteur

Moorden uit barmhartigheid.

Het is wel diep treurig, hoe in de Christenheid almeer de Goddelijke ordeningen worden overtreden. We leven in een tijd van zedelijke inzinking. Men laat zich leiden door zijn overdreven gevoel, door eigenwil, door het zondig vleesch. En Gods ordinantiën stelt men eenvoudig ter zij.

Zoo is het nu weer in betrekking tot moorden uit barmhartigheid. In Frankrijk had een meisje haar doodzieken minnaar vermoord om een eind te maken aan zijn lijden. Het was op het eigen verzoek van den verloofde. Volgens de van de sociaal-democratische regeering ingevoerde wetten in Denemarken zal zulk een daad in 't vervolg niet meer strafbaar zijn. In Frankrijk moest echter de rechtbank nog beslissen. En — de daad werd wel afgekeurd, maar de daderes vrijgesproken.

Maar wat gebeurde nu? Kort daarop doodde een vrouw in Frankrijk om die reden haar zuster, die een tuberculose-lidderes was en niet meer genezen kon. En nu schrok men toch wel wat.

Te meer, toen uit Engeland en Amerika berichten kwamen van toepassing van den moord uit barmhartigheid. In het eene geval doodde een man zijn vrouw en in het tweede geval een vader zijn dochter, die invalide was. Dit laatste geval is wel het ergst; want de dochter was alleen ongelukkig, niet ongeheel, maar de vader was ziek en vreesde te zullen sterven. Daar hij nu zijn dochter, van wie hij zielsveel hield, niet alleen wilde overlaten aan een leven in ellende, gaf hij haar zooveel chloroform in, dat zij stierf. Zelf nam hij toen ook vergif in, maar het bleek niet voldoende om te sterven, zoodat de mogelijkheid bestaat, dat hij herstelt.

Zoo overtreedt men het Goddelijk gebod: „Gij zult niet doodslaan.” En de droeve gevolgen doen zich reeds gelden.

Hoe diep is men in de Christenheid gezonken! En hoe noodig is het toch, telkens weer door woord en geschrift, de Goddelijke beginselen te propageeren.

Alleen God heeft de beschikking over het leven. En het is een mensch niet geoorloofd het aan te raken; hij treedt daarvoor in het recht Gods.

Wat zal het einde zijn, als men op dezen weg voortgaat? Als men uit lichamelijk lijden mag verlossen door doodslag! Is de ziel niet meer dan het lichaam? Of is men reeds zóó ver afgezak, dat men aan de onsterfelijke ziel niet meer denkt? Dat men, door het lichaam te dooden, den mensch misschien de gelegenheid ontnemt, nog tot inkeer te komen en zich te verzoenen met dien God, voor Wiens aangezicht allen moeten verschijnen.

Laat ons God danken, dat het Christendom eerbied voor het leven heeft gepredikt, eeuwen lang. En laat ons er voor waken, dat de goede Christelijke beginselen niet worden prijsgegeven.

Oscar fronste de wenkbrauwen.

„Die Szamuely, die schobbejak!” zei hij. „De vent is geen half uur aan 't front geweest, of hij deserterde al naar de Russen. Japie! Ik vrees, dat we van die twee ellendelingen nog veel last zullen krijgen.”

En Oscar dacht aan den tekst: „Alwaar het doode lichaam is, daar zullen de arenden vergaderd worden.”

„Kijk, kijk!” zei Jakob, met de hand naar den overkant der straat wijzend, „daar gaan ze! Zie je ze, Oscar? Die man met het kortgeknipte haar — hij loopt rechts — dat is Béla Kun. Hij heeft een hoofd en een romp, maar geen nek. Omdat hij met zijn Joodsch geloof heelemaal heeft gebroken, heeft zijn vader hem driewerf vervloekt. Wat hebben ze 't druk! Alles tot heil van het Hongaarsche volk — daar broeit wat!”

Een automobiel passeerde in een langzamen gang, en Béla Kun en Szamuely groetten eerbiedig. De groet werd beantwoord door den man in de auto, en de vrouw, die naast hem zat, lachte.

Zij was gravin Károlyi, en haar man zat naast haar. Zij zaten in de koninklijke auto, en tegen het raam was het opschrift geplakt: „Nationaal eigendom; moet beschermd worden.”

De geverfde lippen lachten, en haar man had voor eenige dagen in een vroolijke bui gezegd: „Toen ik leider was van de oppositie, was geheel Hongarije ongeschonden; toen ik Eerste Minister werd, gingen Kroatië en Slavonië verloren; maar hoe kleiner onze staat wordt, des te grooter zal ik worden.”

Het was als een grap bedoeld, maar er lag een ontstellende waarheid aan ten grondslag. Men wist al, welken kant de Entente uit wilde; drie vijfde gedeelte moest van Hongarije worden weggescheurd, en de Tsjecho-Slowakijers, de Roemeniërs en de Serviërs maakten zich reeds gereed, om hun deel te nemen. Het zou gemakkelijk genoeg gaan; daarvoor zorgden Károlyi en Pogány. Er mocht geen Hongaarsch leger meer bestaan....

De avond kwam vroeg; de stad schitterde in het elektrische licht, en de booglampen brandden als in vroegere dagen, wanneer zij aan waren ter eere van roemrijke overwinningen. De vlaggen hingen uit, ontelbare vlaggen; zij werden niet eens meer binnengehaald, en het portret van Károlyi, in tal van grooten, hing voor de winkelramen. Het was in alle boekwinkels te koop; de gedachtenis van Tisza werd verguisd, en Károlyi werd vergood.

„Laten wij die zijstraat inslaan!” zei Jakob.

Oscar sprak niet tegen, en zij sloegen de stille zijstraat in. Jakob werd ineens opvallend zwijgzaam, en soms hoorde Oscar hem zuchten.

Toen, na een lang zwijgen, zeide Jakob: „Wij moeten eens met elkander praten. Wij zullen een rood leger krijgen. Nu nog niet, maar het komt.”

Oscar was van dezelfde meening. Het nationale leger moest ontbonden worden, en het roode klasseleger kwam er voor in de plaats.

„Er zullen liefhebbers genoeg zijn voor dat roode leger,” meende Jakob; „er zal een hooge soldij worden uitgekeerd.”

Zijn kameraad geloofde dat wel, maar al kon hij er een koninkrijk mee verdienen, hij zou toch in geen rood leger willen dienen. En onomwonden zeide Oscar zulks.

„Dat begrijp ik,” zeide Jakob, en hij begon nu weer vrijer te spreken.

Dat is allemaal principe en ik heb er alleen

DE NIEUWE DAG L. PENNING	Verhaal uit de dagen der Hongaarsche Commune
------------------------------------	---

23)

Nadruk verboden

„Zoo'n geniepert — toen kon ik natuurlijk ophepelen. Toen ik weer op straat stond en even naar binnen keek, zag ik, dat Béla Kun een stapel fonkelnieuwe bankbiljetten zoo maar uit zijn zak griste. Ik ging naar 't raam, waar ze zaten, en klopte tegen de ruiten.

„„Mijnheer Kun, alias Cohn,” riep ik, „daar heeft blijkbaar in die arbeiderskas — je weet wel — meer gezeten, dan ik vermoedde.” Je moest dat gezicht toen eens hebben gezien!”

respect voor. Gij zoudt zelfs niet eens opgenomen worden, want gij staat bij den Nationalen Raad reeds in een kwaden reuk."

"Een heele eer, Japie!" spotte Oscar.

"En een gevaarlijke eer!" waarschuwde de kleine Jakob.

"Ik heb later een kans," ging hij voort, "en ik wil ze bij den haarlok grijpen, om een roode soldaat te worden."

"Meen je dat, kameraad?"

"Vast en zeker. Ik heb voor een oude moeder te zorgen; dat heeft bij mij den doorslag gegeven. Kijk me nu niet zoo gramstorig aan — wil je wat vriendelijker kijken?"

Oscar was niet boos maar bedroefd, al zou Jakobs voorbeeld door vele honderden en vele duizenden worden opgevolgd. Zij waren door hun koning, hun aartshertogen, hun generaals opgegeven — wat moesten zij nu doen? Ze hadden voor zich zelve te zorgen, voor hun families; er was voedsel en kleeding noodig, en er restte nog altijd de hoop, dat alles ten goede zou keeren. Zoo kwam later het roode leger tot stand.

Ladislaus zou er zich evenmin als Oscar bij aansluiten — nooit of te nimmer. Liever sterven van den honger! Maar hij en Oscar waren als eenlingen overgebleven van dat dappere Hongarije, dat door zijn heldenmoed de bewondering der wereld had gewekt, en de kleine Jakob bekeek de zaak heel anders.

"Zul je nu wat vriendelijker kijken, Oscar?"

"Ik ben niet boos, maar bedroefd, omdat onze vriendschap nu hopeloos zal stranden."

Toen werd het voor den kleinen Jakob een bitter zielsverdriet, omdat zijn vriend het zoo hoog opnam, en zijn hart was ontroerd.

"Laten wij altijd goede vrienden blijven!" smeekte hij. "Ik ga niet voor mijn plezier naar het roode leger, maar 't is de nood der tijden."

Toen dacht Oscar na, en in die stille zijstraat met haar weinig licht, ging de lange oorlog aan zijn geestes-oog voorbij.

Hij dacht aan het Merelveld in Servië.

Daar zat hij een keer aemechtig neer, versmachtend van dorst.

"Hebt ge dorst, kameraad?" had de kleine Jakob medelijdend gevraagd, en te midden van een helsch granaatvuur had hij voor Oscar de veldflesch met water uit de koele bron gevuld.

Hij legde de hand zacht en teeder op den smallen schouder van den kleinen Jakob.

"Herinnert ge je nog het Merelveld, Jakob?"

"Ik herinner het me," zeide Jakob zacht.

"Welaan dan!" ging Oscar voort op langzamen toon, "om dien koelen dronk van het Merelveld, zult ge mijn vriend blijven in spijt van de roode uniform, die ik haat."

"Ik dank je!" zei Jakob op innigen toon; "o, ik ben zeer dankbaar. Maar daar drukt mij nóg iets."

"Spreek vrij uit!"

"Wij zullen moeten scheiden; ik word reeds verdacht, en de kans voor het roode leger zou verkeken zijn, indien de verdenking sterker wordt."

"Dan zullen wij scheiden. Jakob, mijn vriend! De God van Abraham, Izaäk en Jakob, de God uwer vaders, verheffe Zijn aangezicht over je in vrede! Misschien val ik in deze revolutie — laat ik een klein plekje behouden in je trouw hart!"

Toen weende Oscar, en zijn kameraad in zoo vele veldslagen weende ook.

Zoo scheidden zij.

Maar de kleine Jakob keerde nog even terug, terwijl Oscar daar stond in het licht van een straatlantaarn.

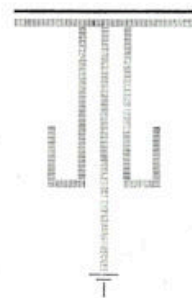
"Kijk, Oscar!" zeide hij op zijn vroegeren, levendigen toon, "als je aan mij, den rooden soldaat, denkt, dan moet je meteen maar aan de radijs denken: van buiten rood en van binnen wit."

En terwijl de tranen in zijn oogen stonden, speelde een schalksche glimlach om de lippen van den kleinen Jakob.

(Wordt vervolgd)

Béla Kún en Tibor Számuelly, meeloo-
pende in een optocht

IN MEMORIAM

FREDERIK WILLEM ADRIANUS KORFF.

Op den 15 Februari l.l. overleed deze welbekende Zending der Nederlandsche Vereeniging voor Israël. Hij werd 15 September 1849 te Amsterdam geboren. Aanvankelijk koos hij de heerlijke taak, Christelijk onderwijzer te worden. Hij was dit met hart en ziel. Maar toen in 1876 de Vereeniging voor Israël een zending vroeg, voelde hij zich gedrongen, aan die roeping gehoor te geven. 1 Augustus van dat jaar trad hij reeds in dienst, hoewel zijn inzegening pas in October van hetzelfde jaar plaats had. Hij heeft tot zijn overlijden de Vereeniging, die hem aanstelde, mogen dienen, en is dus acht en veertig en een half jaar in actieven dienst geweest.

Gaarne heb ik de taak aanvaard, mij door de Redactie van dit Weekblad toebetrouwd, om eenige woorden aan zijn nagedachtenis te wijden. Meer dan iemand anders kan ik dit doen, omdat ik hem 55 van zijn 75 levensjaren heb gekend en ruim 43 jaar met hem in de Zending onder Israël heb mogen arbeiden.

Maar nu komt de moeilijkheid, om van zulk een rijk, veelbewogen en gezegend leven als het zijne, in de weinige regels, waarover ik mag beschikken, een denkbeeld te geven.

Eerst iets over hem zelf. Hij was, volgens het getuigenis van zijn eenigen zoon, een getuigenis, dat ik hier gaarne onderschrijf, „een onwereldsch mensch.” Hij was een zeer vriendelijke en voorkomende persoonlijkheid, die gaarne met een ieder in vrede leefde. Dat dit ideaal, door hem nagestreefd, zijn schaduwzijden had, en ook niet zonder gevaar was, zal ieder begrijpen. Hij meende in ieder een vriend of vriendin te zien. Dat was zijn ideaal. Maar idealen zijn in deze wereld, die door de zonde een wereld vol droevige realiteit is geworden, niet uit te voeren. Dat hij dikwerf pijnlijk werd teleurgesteld en wreed bedrogen, was hiervan het gevolg. Veel heeft hij hieronder geleden en ik eveneens. Maar dit is, evenals alle zorgen en smarten, voor hem voorbij.

Aan de smarten des levens heeft het hem niet ontbroken. Trouwens wie van Gods kinderen worden zij gespaard? Hij zag eerst een geliefde dochter en later zijn gade ten grave dalen. Gelukkig hield hij een drietal kinderen over, die hem den ouden dag hebben veraangenaamd. De laatste drie jaren was het voor ieder duidelijk, dat zijn krachten ten einde liepen. Maar van ophouden wilde hij niet weten. Een schikking werd toen getroffen, die het hem mogelijk maakte in actieven dienst te blijven en zijn weinig overgebleven krachten te blijven aanwenden in de zending onder de Joden.

Hij had voor dit heerlijk, maar moeilijk werk rijke gaven van God ontvangen. Hij heeft mogen arbeiden onverdrot en onvermoeid met mond en pen. Hij was een vlot, bezielend en bezielend spreker. Vele harten heeft hij

gewonnen voor den arbeid der zending onder Abrahams kroost, vele harten ook van hen, die afkeerig tegenover de Joden en tegenover den arbeid onder het oude volk van God stonden.

Hij was een vaardig schrijver, die gemakkelijk en vlug stelde. Zijn artikelen in „de Hope Israëls,” het Orgaan der Nederlandsche Vereeniging voor Israël, en tal van traktaten voor Joden geschreven, getuigen hiervan.

Hij was een bidder voor Israël, wien de nooden van Abrahams kroost op het hart waren gebonden. Hij bracht die nooden voor den troon der genade, zoowel in het openbaar als in het stille bidvertrek.

Hij was een man van de praktijk. Trouwens de praktijk heeft hem geheel gevormd tot wat hij was. Hij had door zijn groote vriendelijkheid, waarmede hij dikwerf den haat der Joden wist te breken, ingang bij de Joden. Hij stal het hart der Christenen uit Israël door zijn hartelijk medeleven in al hun moeiten en zorgen, die hij beter kende dan velen konden bevroeden.

Hij deinsde voor geen moeilijkheden terug, en vreesde de Joden niet. Om dit laatste te staven mag ik hier wel een bijzonderheid vermelden, die ik met hem heb doorgemaakt.

In de eerste jaren van mijn arbeid gingen we er dikwijls samen op uit. Zond de Heere Jezus Zijn discipelen ook niet uit twee aan twee? Wij spraken dan samen op tal van plaatsen in ons vaderland, om de Christenen op te wekken den zendingsarbeid onder Israël door gebeden en gaven en medewerking te steunen. Ik zou uren lang kunnen verhalen van hetgeen op die tochten door ons werd ondervonden. Vooral is dit het geval van onze ervaringen onder de Joden, die wij overal, waar wij kwamen, in hun huizen trachten te bezoeken. Dan had hij te kampen met iets, waar ik geen hinder van had. Zijn donker uitzicht en verder iets in zijn voorkomen, deed vele Joden denken, dat hij een gedoopte Jood was. De haat der Joden tegen zulk een is veel grooter dan tegen iemand, die een geboren Christen is. Tegenover zoo iemand willen zij nog wel eens toegevend zijn. Meer dan één Jood, die meende, wat alle Joden meenen, dat zij alleen de waarheid kennen en alleen de waarheid hebben, heeft tot mij gezegd: „Gij weet nu eenmaal niet beter. Gij zijt in het Christendom geboren.” Maar dit zeiden zij niet tot Korff. „Gij zijt een gesjmadde.” En dan spuwden zij op den grond als teken der hoogste verachting voor dien gesjmadde (letterlijk „verdelgde” of „uitgeroeide”) de benaming door de Joden aan de gedoopten uit Israël gegeven. Hij droeg dien smaad met de grootste kalmte en trachtte, dikwerf met goeden uitslag, door groote vriendelijkheid hun haat en vooroordeel te overwinnen.

Niet altijd gelukte dit. Eén voorbeeld. Op zekeren dag traden wij den winkel van een Joodschen slager binnen, die achter in den winkel met zijn arbeid bezig was, en daartoe een scherp geslepen mes in de hand had. Op onze vriendelijke vraag, of wij eens met hem konden spreken, kwam terstond een snauw. Op ons vriendelijk aanhouden volgde, als meer gebeurt, een stroom van woorden, te boos en te goddeloos om hier te herhalen. Korff bleef heel kalm. Maar nu werd de houding van den man zóó, dat hij stellig het gevaarlijk wapen in zijn hand tegen ons beiden of één van ons beiden zou hebben gebruikt. Wij konden niets meer doen dan heengaan. Maar het kalme afscheidswoord van Korff moet den man, toen hij wat bedaarder was geworden, als vuur op het hart gebrand hebben.

Het trof mij zeer, dat een bejaard Israëliet, dien wij op straat aanspraken, eerst boos niet naar ons wilde luisteren. Door vriendelijkheid onzerzijds, ik voeg er eerlijkhedshalve bij: het meest door die van Korff, getroffen, kwam hij er toch toe een luisterend oor te leenen. Bij het afscheid zeide hij tot Korff: „Ik ben besneden ten achtsten dage, maar gij zijt besneden in het hart, en dat zegt veel meer.” Welk een blijdschap in ons heider hart over deze spontane uiting van een zoon Abrahams, dien wij den eenigen weg des heils hadden mogen wijzen. Later

trof mij een andere uiting van een zoon Abrahams, die zeide: „Naar u wil ik nog wel hooren, want ik bespeur aan uw spreken, dat gij ons volk liefhebt.”

Nu is de man niet meer, wien het behoud van zielen uit Israël zoozeer ter harte ging. Hij heeft zich daarvoor gegeven, geheel gegeven. Hij heeft vruchten op zijn arbeid gezien. Er zijn er hier op aarde, die, naast God, aan hem danken, dat zij uit het Jodendom tot den Christus zijn gekomen. Er zijn er in den hemel, die hetzelfde zeiden, toen zij nog hier op aarde waren.

Geve de God Israëls, dat een bekwame en getrouwe opvolger spoedig worde gevonden. Menschen komen en menschen gaan. Maar de God van Abraham en Izaäk en Jakob, de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, blijft tot in eeuwigheid, en houdt Zijn werk in stand. Laat de Christenheid in ons vaderland het slechts meer en meer verstaan, dat bij de zending onder Mahomedanen en Heidenen ook die onder de Joden tot de roeping der Gemeente behoort. Geve de Koning Israëls het velen in het hart, ook in deze roeping getrouw te zijn.

A. VAN OS

CHARLES DARWIN

Toen ik ongeveer negen jaar oud was, en tengevolge eener ongesteldheid ijlkooorts had, zag ik o.a. in mijn angstbeelden een luciferskop aanzwellen tot een ontzaglijk monster, dat in benauwende zekerheid op mij afkwam. Een gil was mijn eenige wapen, en welk een!

Niet zoo heel ver van deze gewaarwording staat af, wat ik gevoelde, toen ik, in verband met de vraag onzer Redactie om „een toepasselijk woord” bij een portret van Darwin, weer eens een uurtje bezig was met de gevolgtrekkingen, waartoe de groote natuurvorscher en denker is gekomen op grond van zijn waarnemingen op het gebied der afstamming van mensch en dier. Want laten wij toch vooral niet, hoe ver ook verwijderd van Darwins theorieën, de ontzettende kracht en het geestelijk geweld onderschatten, waarmee zijn wetenschappelijke arbeid zich opricht tegen den Schepper van hemel en aarde. Dit levenswerk van een geniaal denker als weinigen, stijgt als een beklemmende benauwenis uit boven „de gerusten in Sion,” en ook al is hùn vesting de sterkste, omdat zij door recht verlost is uit de veel benauwender omklemming der zonde, den invloed der pogingen, om de kroon te ontwingen aan den Koning der koningen, mogen zij nooit kleinachten, vooral niet omdat in die pogingen een vijand verborgen is, die telkens heult met den vijand in hùn vesting: de aanbidding *van de rede*.

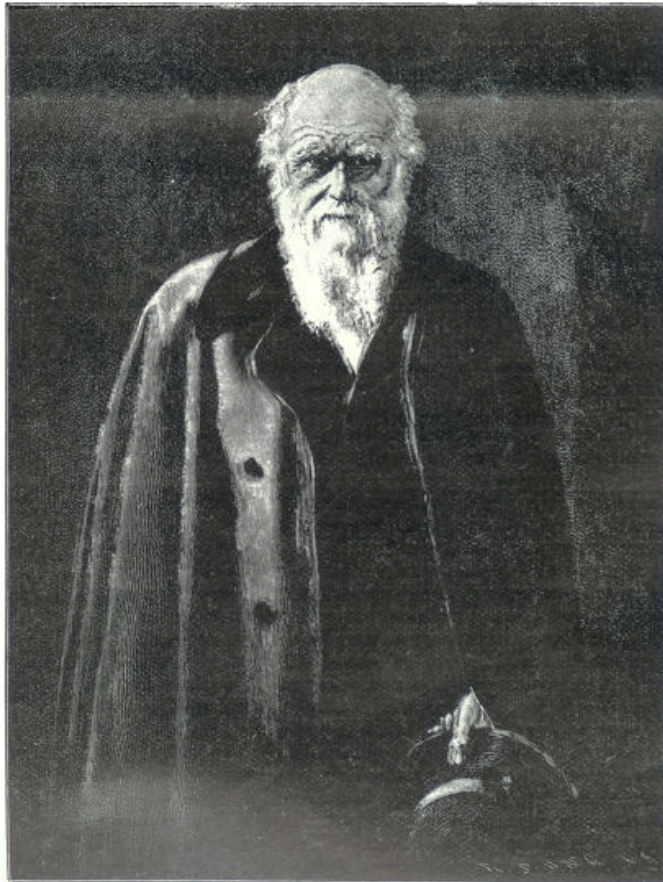
Het is zoo echt menscheijk, aan ons verstand een eervolle plaats in te ruimen bij de geestelijke bagage, welke ons levensscheepke aan boord heeft. „Logisch denken” behoort tot de beste bestanddeelen daarvan, en: onze Schepper heeft de kiemen ervan in ons wezen gelegd. Dat denken drijft ons meermalen naar vraagstukken, waarvan de oplossing ons dwingt tot of het handhaven van de eer der rede, of „het gevangen leggen” onzer gedachten aan de keten van het gelooven. In zulk een strijd verschijnen dan de verspieters, om te speuren naar zwakke plekken in de vesting. Hier is er zoo een; het is de vertaler van een der standaardwerken van Darwin, die een beroep doet op onze positie van weldenkende menschen: „Voor hem, wiens geest niet verduisterd wordt door godsdienstige, met den paplepel ingezogen vooroordeelen, kan het geen oogenblik twijfelachtig zijn,” enz. Nietwaar, dat is de bekende disputeer-methode, die al zooveel haat en kwaad heeft gesticht, en waarbij u en ik op denzelfden bodem (van het denken)

staan, maar ik sta op een stoof. (van het onbevooroordeeld denken.)

Zóó plomp als zijn vertaler echter komt Darwin, die een streng wetenschappelijke geest was, u niet aan boord. En dat is zijn kracht. Hij kon, zijn denkbeelden over de afstamming van den mensch ontwikkelende, en telkens stuitende op het, ook door hem erkende verschil van geestelijk vermogen tusschen den mensch en de „hoogere” dieren, niet ontkomen aan een oordeel over het geestelijk vermogen bij uitnemendheid: het geloof in God. Dit zou dan toch in elk geval den mensch onderscheiden van het dier.

Maar de denker in Darwin, die geen ander redebeleid had dan wat wij meer bescheiden „het verduisterd verstand” noemen, moest noodwendig het proces doormaken, dat in de bekende versregels zoo treffend is omschreven: „Wat afvalt van den hoogen God, mòet vallen.” En zoo kwam hij tot de ontzettende uitspraak (bl. 431, dl. II van „De afstamming van den mensch,” ed. Hartogh Heijs van Zouteveen), dat „het onmogelijk is vol te houden, dat het geloof in God bij den mensch aangeboren of instinctmatig is.” En de, zijns ondanks den Schepper nog weer eerende, konsekwentie was: „Het denkbeeld van een algemeen en weldoend Schepper van het heelal schijnt niet in den geest van den mensch op te komen, totdat hij door een lang voortgezette beschaving opgeheven geworden is.” (Darwin erkent dus — maar dat is iets, wat zijn volgelingen snel vergeten — dat het beschaafd is om . . . in God te gelooven.)

Indien wij niet de vertroostende gedachte hadden, dat Darwin slechts een mensch was, aan deze zijde staande van het stramien, waarop de opperste Kunstenaar de geschiedenis der menschheid borduurt, en derhalve het

DARWIN